

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย โดยแยกตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริการสนเทศด้านการศึกษา
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของบริการสนเทศด้านการศึกษา
 - 1.2 ประโยชน์ของการให้บริการสนเทศด้านการศึกษา
 - 1.3 ขอบข่ายและรูปแบบวิธีการให้บริการสนเทศด้านการศึกษา
 - 1.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ข้อสนเทศด้านการศึกษาและอาชีพ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
 - 2.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
 - 2.2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
 - 2.3 การอาชีวศึกษา
 - 2.4 การศึกษาในสถานศึกษาอื่น ๆ
 - 2.6 ปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนต่อของนักเรียน
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการตัดสินใจ
 - 3.1 ปัญหาการตัดสินใจเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
 - 3.2 ความหมายของการตัดสินใจ
 - 3.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ
 - 3.4 ประเภทของการตัดสินใจ
 - 3.5 รูปแบบกลยุทธ์การตัดสินใจ
 - 3.6 ทฤษฎีการตัดสินใจของเกอแลต
 - 3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริการสนเทศด้านการศึกษา

ความหมายและความสำคัญของบริการสนเทศด้านการศึกษา การจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษา ได้จัดบริการแนะแนวด้วยกัน 5 บริการ ได้แก่ บริการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล

(individual information service) บริการสนเทศ (information service) บริการให้คำปรึกษา (counseling service) บริการจัดวางตัวบุคคล (placement service) และบริการติดตามผลและประเมินผล (follow – up service) บริการแนะแนวทั้ง 5 บริการมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ ทั้งความคิดรวบยอดของแต่ละบริการ กิจกรรมที่จัด ตลอดจนความลุ่มลึกในเรื่องความเข้าใจในการจัดบริการ (อุษณีย์ เข็นสบาย, 2533, หน้า 30) การจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 ควรจัดให้กิจกรรมมีความสอดคล้องกันและกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบริการของงานแนะแนวประสบผลสำเร็จ โดยเป้าหมายที่สำคัญคือนักเรียนที่จะได้รับประโยชน์จากงานแนะแนวมากที่สุดในการช่วยส่งเสริมให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้ตรงกับความต้องการ

กรมเพชร ฉัตรสุกกุล (2529, หน้า 60) ได้ให้ความหมายบริการสนเทศด้านการศึกษาดังนี้ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับโอกาสและข้อกำหนดต่าง ๆ ทางด้านการศึกษา หรือการฝึกฝน รวมทั้งหลักสูตร คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าไปศึกษา สถานภาพและปัญหาต่าง ๆ ของชีวิตการเรียน ข้อมูลเหล่านี้จะต้องเป็นข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในด้านการศึกษาในสถานะเหตุการณ์ปัจจุบันและในขณะเดียวกัน ข้อมูลดังกล่าวแล้ว ก็อาจจะเป็นไปได้ในอนาคตด้วย

สถิต วงศ์สวรรค์ (2531, หน้า 225) ได้ให้ความหมายบริการสนเทศด้านการศึกษาดังนี้ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารและความรอบรู้เกี่ยวแก่การศึกษาแล้วเรียนทั้งปัจจุบันและอนาคต เช่น แนะนำวิธีการเรียนที่ดี หลักสูตร การวัดผล การเลือกวิชาเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษา ระเบียบ วินัย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ของโรงเรียน สถาบันต่าง ๆ ที่จะรับ ลักษณะการเรียนการสอน ค่าใช้จ่าย โอกาสก้าวหน้า เป็นต้น

วัลนิกา ฉลาภยาง (2535, หน้า 157) กล่าวถึงความหมายของ การบริการสนเทศด้านการศึกษาคือ การให้ข่าวสาร ความรู้ด้านการศึกษแก่นักเรียน เพื่อจะได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษา เช่น ลักษณะของสถานศึกษา หลักสูตร กฎเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา กิจกรรมของสถานศึกษา บริการต่าง ๆ ในสถานศึกษา โอกาสและความก้าวหน้าหลังสำเร็จการศึกษา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการให้บริการสนเทศด้านการศึกษา (educational information) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษานักเรียนในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งข้อมูลที่จะช่วยให้นักเรียนปรับตัวให้เข้ากับกระบวนการทางการศึกษา เช่น แนวทางการศึกษาต่อในสถาบันต่าง ๆ คุณสมบัติและการเตรียมตัวในการศึกษาต่อ โอกาสความก้าวหน้าในการศึกษาต่อ สภาพการเรียนการสอนของสถาบันต่าง ๆ ในปัจจุบัน เพื่อให้นักเรียนได้รับทราบข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน และตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ประโยชน์ของการบริการสนเทศด้านการศึกษา

ได้มีผู้สรุปประโยชน์การบริการสนเทศด้านการศึกษาไว้ ดังเช่น อุษณีย์ เย็นสบาย (2533, หน้า 65) ได้สรุปดังนี้

1. เด็กสามารถตัดสินใจเลือกวิชาเรียน และกิจกรรมได้เหมาะสมตามความสามารถของตน

2. เด็กรู้ถึงระดับความสามารถของตนเองว่า ควรจะเรียนต่อในชั้นสูงหรือจะออกไปประกอบอาชีพ

3. เด็กรู้แนวทางฝึกฝนตนเองภายในโรงเรียน

4. เด็กรู้แนวทางในการเพิ่มพูนโอกาสเพื่อจะเป็นแนวทางก้าวไปสู่อนาคตที่ดี

5. เด็กสามารถปรับปรุงงานด้านการเรียนของตนเองได้

จากการศึกษาสรุปได้ว่าประโยชน์ของการบริการสนเทศด้านการศึกษา ช่วยให้นักเรียนรู้จักประเมินความสามารถของตนเองและ ตัดสินใจในเรื่องการเรียนของตนเองได้อย่างถูกต้อง

ขอบข่ายและรูปแบบวิธีการให้บริการสนเทศด้านการศึกษา

ข้อมูลด้านศึกษานี้กว้างขวางมาก สถิต วงศ์สวรรค์ (2531, หน้า 226) ได้สรุปไว้เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อไปนี้

1. แนวทางการศึกษาต่อในสถาบันที่สูงขึ้นไป เรียนจบสายไหนเรียนต่ออะไรได้บ้าง ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร

2. ข้อกำหนด และความต้องการของสถานบันต่าง ๆ คุณสมบัติและการเตรียมตัวศึกษาต่อในสถาบันต่าง ๆ บอกรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาต่อ

3. สภาพการเรียน การสอน กำหนดเวลาเรียน ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการเรียน การวัดผลสาขาวิชาและสถาบันต่าง ๆ

4. วิชาที่บังคับต้องเรียน วิชาพื้นฐานสำหรับการศึกษาในสถาบันระดับที่สูงขึ้นไป วิชาที่ต้องเรียน วิชาเอก วิชาโท หน่วยกิต

5. เนื้อหาของวิชา ที่เรียนและคุณค่าของหลักสูตร

6. คุณค่าและค่านิยมของการศึกษาโปรแกรมการศึกษาต่อ

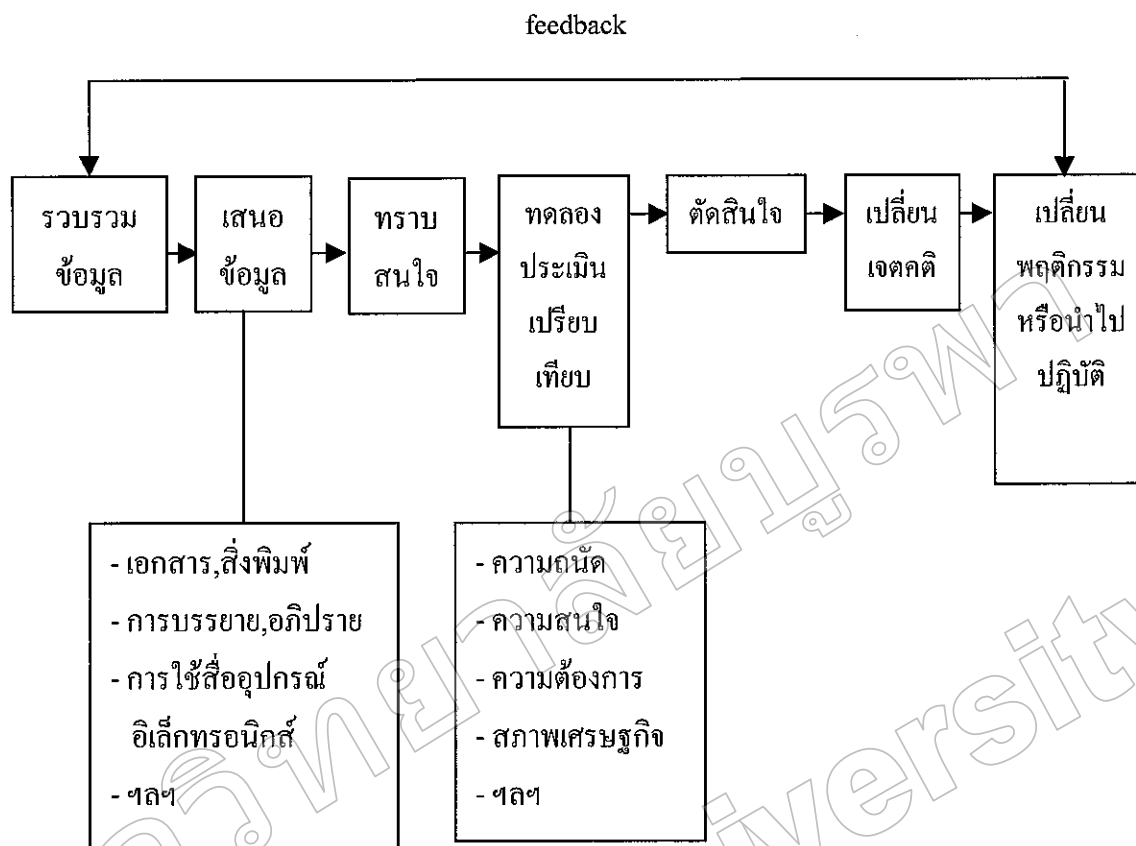
การให้ข้อมูลด้านการศึกษาแก่นักเรียนนั้น สามารถให้ได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับสภาพโรงเรียน ความเหมาะสม งบประมาณ แหล่งค้นคว้า บุคลากร ฯลฯ โดยสรุปรูปแบบและวิธีการดังนี้

1. การบรรยาย อภิปราย เช่นเชิญผู้ประสบความสำเร็จในเรื่องการศึกษาด้านต่าง ๆ มาให้ความรู้ในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว หรือหน่วยงานด้านการศึกษา เช่น วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษาฯลฯ ทั้งภาครัฐและเอกชนมาแนะแนวให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาต่อ
2. การจัดกิจกรรม เช่น วันปฐมนิเทศ วันปัจฉิมนิเทศ หรือ วันอาชีพ การจัดทัศนศึกษาดูงานตามสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. การใช้เอกสาร ป้ายประกาศ เช่น จัดทำแผ่นพับ จุลสาร วารสาร ป้ายนิเทศ นิทรรศการ
4. การใช้โสตทัศนูปกรณ์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ สไลด์ วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การให้ข้อเสนอแนะด้านการศึกษานั้นสามารถให้ข้อเสนอแนะได้หลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียน ความพร้อมของบุคลากรและอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณที่ใช้ในการให้ข้อเสนอแนะ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาและอาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการให้ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาและอาชีพแก่บุคคลนั้น จากคู่มือแนะแนวตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้เสนอขั้นตอนเป็นแผนภูมิการดำเนินงานไว้ดังนี้คือ



ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการนำเสนอข้อมูลด้านอาชีพและรูปแบบการให้ข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพ (อริสรา รุจิราวโรดม, 2545, หน้า 28)

โดยที่การนำเสนอข้อมูลนั้นมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้รับข้อมูลได้เปลี่ยนพฤติกรรมหรือสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นการเสนอข้อมูลจึงควรพิจารณาวิธีการหรือรูปแบบที่น่าสนใจและเกิดประโยชน์แก่ผู้รับข้อมูลมากที่สุด ชัยนาถ นาคบุปผา (2526, หน้า 89) และจากงานวิจัยของเนตรนภิส แปงฉีวงศ์ (2540) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการให้ข้อเสนอแนะด้านอาชีพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์และการสอนของครูที่มีต่อความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน ใช้เวลาในการให้ข้อเสนอแนะด้านอาชีพ 3 ครั้ง ๆ ละ 40 นาที ผลการวิจัยพบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพของกลุ่มที่ให้ข้อเสนอแนะด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์หลังการให้ ข้อมูลด้านอาชีพสูงกว่ากลุ่มที่ให้ข้อเสนอแนะด้วยการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ อริสรา รุจิราวโรดม (2545) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการให้บริการสนเทศด้านอาชีพ โดยคอมพิวเตอร์ที่มีต่อความสอดคล้องในการเลือกอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน

บ้านสวน (จั่น อนุสรณ์) จังหวัดชลบุรี โดยการสุ่มอย่างง่ายแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้บริการสนเทศด้านอาชีพโดยคอมพิวเตอร์คนละ 8 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มควบคุม ไม่ได้รับโปรแกรมการให้บริการสนเทศด้านอาชีพโดยคอมพิวเตอร์ ดำเนินการทดลองโดยมีการวัดความสอดคล้องในการเลือกอาชีพระยะก่อนการทดลอง ทำการวัดซ้ำ ในระยะหลังการทดลอง และในระยะติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้บริการสนเทศด้านอาชีพโดยคอมพิวเตอร์มีความสอดคล้องในการเลือกอาชีพในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้บริการสนเทศด้านอาชีพโดยคอมพิวเตอร์มีความสอดคล้องในการเลือกอาชีพในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการศึกษางานวิจัยสรุปได้ว่าการให้ข้อสนเทศด้านอาชีพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พบว่านักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพและมีความสอดคล้องในการเลือกอาชีพสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และจากการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ไม่พบว่ามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการให้ข้อสนเทศด้านการศึกษาต่อด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่พบว่ามีคนนำไปใช้กับด้านอาชีพและด้านอื่น ๆ มากกว่า จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทดลองนำคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อให้ข้อสนเทศด้านการศึกษา เพราะยังไม่ผู้วิจัยด้านนี้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกคนซึ่งต้องเร่งรัดให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และคนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์โลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความรู้เท่านั้นจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของคนในสังคมยุคใหม่ การที่รัฐกำหนดให้คนไทยทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปี ตั้งแต่การศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายทำให้คนไทยมีโอกาสดำเนินการศึกษามากขึ้น ผลดีจะตกแก่ประชากรไทย และประเทศชาติ คือ การศึกษาเฉลี่ยของประชากร สูงขึ้น เนื่องจากการนับจำนวนปีของการศึกษาของประชากรตามหลักสากลจะนับเริ่มตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ส่งผลให้คุณภาพของประชากรที่เข้าสู่กำลังแรงงานมีขีดความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศ

ขณะเดียวกัน ก็ช่วยตอบสนองความต้องการกำลังแรงงานที่มีความรู้ความสามารถในภาคอุตสาหกรรมและการบริการอีกประการหนึ่ง นับเป็นการวางรากฐานและเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ที่กำลังจะเข้าสู่กำลังแรงงานเพื่อประกอบอาชีพ หรือเพื่อการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 6, 9)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว สรุปได้ว่า รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อจึงได้มีการกำหนดให้คนไทยมีสิทธิศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และสนับสนุนให้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยสามารถสรุปรายละเอียดได้ ดังต่อไปนี้ (กองวิจัยการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2534, หน้า 105 – 107)

1. หลักการ

- 1.1 เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
- 1.2 เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นหรือการศึกษาต่อ
- 1.3 เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ท้องถิ่น และประเทศชาติได้

2. จุดมุ่งหมาย

- 2.1 มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน
- 2.2 มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ
- 2.3 เป็นผู้รู้และให้บริการแก่ชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
- 2.4 วางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน
- 2.5 วางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 2.6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชน
- 2.7 มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
- 2.8 รักการทำงาน เต็มใจทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีทักษะในการจัดการ
- 2.9 เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคม มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทหน้าที่ของตน อนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม

3. โครงสร้างหลักสูตร

3.1 วิชาหลัก เป็นรายวิชาที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยหลักสูตรจะเน้นความเป็นสากลมากขึ้น

3.2 วิชาเลือก เป็นรายวิชาที่ส่งเสริมความรู้ ทักษะ ตามความต้องการของนักเรียน และท้องถิ่น โดยเลือกจากรายวิชาในกลุ่ม วิชาภาษา กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ และกลุ่มวิชาชีพ

4. แนวดำเนินการ

4.1 จัดให้เลือกรเรียนอย่างกว้างขวางตามความถนัดและความสนใจ

4.2 จัดให้ศึกษาสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

4.3 จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ

4.4 จัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

4.5 ส่งเสริมให้ได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถได้มีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งต่าง ๆ

4.6 ให้มีการศึกษาติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน

4.7 ผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง

4.8 ให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของถิ่น และรายวิชาที่ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ

4.9 สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ

4.10 เสริมสร้างและปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน

การศึกษาต่อสายสามัญในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชมรมบัณฑิตแนะแนว (2545, หน้า 5) เป็นการศึกษาต่อเพื่อเป็นการวางรากฐานที่ดี สำหรับการศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษาในระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาต่าง ๆ ต่อไป การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ ใช้เวลาเรียน 3 ปี โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นแผนการเรียนต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสามารถ และความสนใจของตนเอง ซึ่งพอจะแบ่งออกเป็น 3 แผนการเรียนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. แผนการเรียนที่ 1 ศิลป์ – ภาษา
2. แผนการเรียนที่ 2 ศิลป์ - คำนวณ
3. แผนการเรียนที่ 3 วิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์

สถาบันที่เปิดสอน โรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญนี้ จะสังกัดอยู่ใน 5 หน่วยงาน คือ

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา
2. โรงเรียนสาธิต ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
3. โรงเรียนสาธิต ในสังกัดสถาบันราชภัฏ
4. โรงเรียนที่มีสถานภาพ เป็นองค์กรมหาชน ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์

5. โรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.)

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า การศึกษาสายสามัญมีจุดประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาเฉพาะด้าน เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้ศึกษาตามความถนัดความสามารถและเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรีต่อไป

การอาชีวศึกษา

หลักการอาชีวศึกษา

1. ความหมายหลักการอาชีวศึกษา การอาชีวศึกษา ถือว่าเป็นการศึกษาที่สำคัญยิ่ง ส่วนหนึ่ง เพราะเป็นการศึกษาที่เน้นหนักในด้านอาชีพสาขาต่าง ๆ ช่วยให้ผู้คนมีความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพได้ ทั้งอาชีพอิสระในหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ มีผู้ให้ความหมายของการอาชีวศึกษาไว้หลายท่านที่น่าสนใจ มีดังนี้

แฮร์ริส (Harris, 1979 อ้างถึงใน อุไร มั่นหมั่น, 2539, หน้า 16) ให้ความหมายว่า คือ การศึกษาเพื่อประกอบอาชีพตามความพอใจของแต่ละบุคคลและเพื่อสนองความต้องการของสังคม อาชีวศึกษาเป็นการศึกษาเฉพาะซึ่งแยกจากการศึกษาสามัญ

เวสเตอร์ (Webster, 1989 อ้างถึงใน อุไร มั่นหมั่น, 2539, หน้า 16) ได้ให้ความหมายว่า การอาชีวศึกษา คือ การศึกษาสำหรับอาชีพเฉพาะในด้านการเกษตรการค้า หรือการอุตสาหกรรม โดยเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างการสอนภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ และเป็นการจัดในระดับเตรียมอุดมศึกษา ในแผนพณิชยกรรม และแผนช่างเทคนิค โดยเฉพาะของวิทยาลัยที่สร้างขึ้น เช่น วิทยาลัยเกษตร โรงเรียนช่างวิศวกรรม หรือสถาบันเทคนิคต่าง ๆ

บุศรินทร์ ปัทมาคม (2527, หน้า 20-23) ให้แนวคิดไว้ว่าการอาชีวศึกษา คือ การให้พื้นฐานวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยความรู้ความชำนาญที่ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ การอาชีวศึกษาของประเทศใดก็ตามจะต้องจัดให้อยู่บนพื้นฐานของสังคมและสมกับแนวทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น

พจน์ สะเพียรชัย (2529, หน้า 77) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดอาชีวศึกษาว่าเป็นการศึกษาเพื่ออาชีพ เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นวิชาการงานและอาชีพ ให้มีความสามารถและทักษะประกอบอาชีพ

วิเวก ปางพุฒิพงศ์ (2530, หน้า 77) กล่าวถึงความหมายการอาชีวศึกษาไว้ว่า การอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาวิชาชีพที่มุ่งให้การศึกษา การฝึกกำลังคนระดับต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม การศึกษาวิชาชีพนี้อาจดำเนินการได้ทั้งในระบบโรงเรียน กล่าวคือ มีหลักสูตรกำหนดเวลาเรียนไว้แน่นอน หรือดำเนินการนอกระบบโรงเรียน เช่น มีความรู้จากพ่อแม่ จากการฝึกอบรม ทำงานโรงงาน จากคำแนะนำส่งเสริมจากหน่วยงานเอกชนหรือราชการ เป็นต้น

จากการศึกษาความหมายอาชีวศึกษาสรุปได้ว่า การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาเพื่ออาชีพ ตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะให้เกิดความรู้ ความชำนาญ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ทั้งในองค์การต่าง ๆ และอาชีพอิสระ มีความก้าวหน้าในอาชีพ ช่วยพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศได้

2. จุดประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษา

- 2.1 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่ออาชีพต่าง ๆ
- 2.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในอาชีพและสามารถจะทำงานได้
- 2.3 เพื่อช่วยผู้มีโอกาสน้อยหรือพวกที่ออกกลางคัน (drop out) ได้มีทักษะทางอาชีพ
- 2.4 เพื่อช่วยให้ประเทศได้มีคนทำงานระดับกลาง
- 2.5 เพื่อช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
- 2.6 เพื่อช่วยพวกเสียเปรียบ (disadvantaged) และพวกที่ต้องช่วยพิเศษ

(handicapped) ได้มีโอกาสทำอาชีพและอยู่ในสังคมได้

3. ระดับอาชีพและเกณฑ์ด้านการศึกษาของแต่ละระดับอาชีพ จำแนกออกเป็น 5 ระดับดังนี้

3.1 ระดับวิชาชีพชั้นสูง (profession) เป็นระดับอาชีพที่ต้องการวิชาชีพชั้นสูงหรือวิชาชีพพิเศษในการบริหาร เป็นวิชาการหรือวิชาชีพที่เน้นหนักทางทฤษฎีหลักการการคำนวณ การออกแบบ การวิจัย การจัดการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยมีภาคปฏิบัติ ตามความจำเป็นและเหมาะสม ผู้ที่ประกอบอาชีพระดับนี้ได้จะต้องได้รับการศึกษาอบรมไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาหรือเทียบเท่า

3.2 ระดับเทคนิค (technician) หรือระดับกึ่งวิชาชีพชั้นสูง (semi-profession) เป็นระดับที่ต้องใช้ทักษะและเทคนิคพิเศษที่ได้รับการศึกษาในเทคนิควิธีการนั้น ๆ เป็นอย่างดี ในทางวิชาชีพเป็นผู้ที่สามารถคิดคำนวณแบบเขียนแบบเครื่องมือเครื่องจักร และการถ่ายทอดแบบของสถาปนิก วิศวกร หรือผู้ชำนาญงานระดับสูงได้ในด้านการจัดการ สามารถควบคุมดูแลงานแทนระดับวิชาชีพชั้นสูง หรือเป็นผู้ช่วยวิศวกรและสถาปนิกในงานเทคนิคต่าง ๆ โดยสามารถทำงานเป็นอิสระได้ตามสมควรปกติแล้ว ผู้ประกอบอาชีพระดับนี้จะต้องมีการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับ

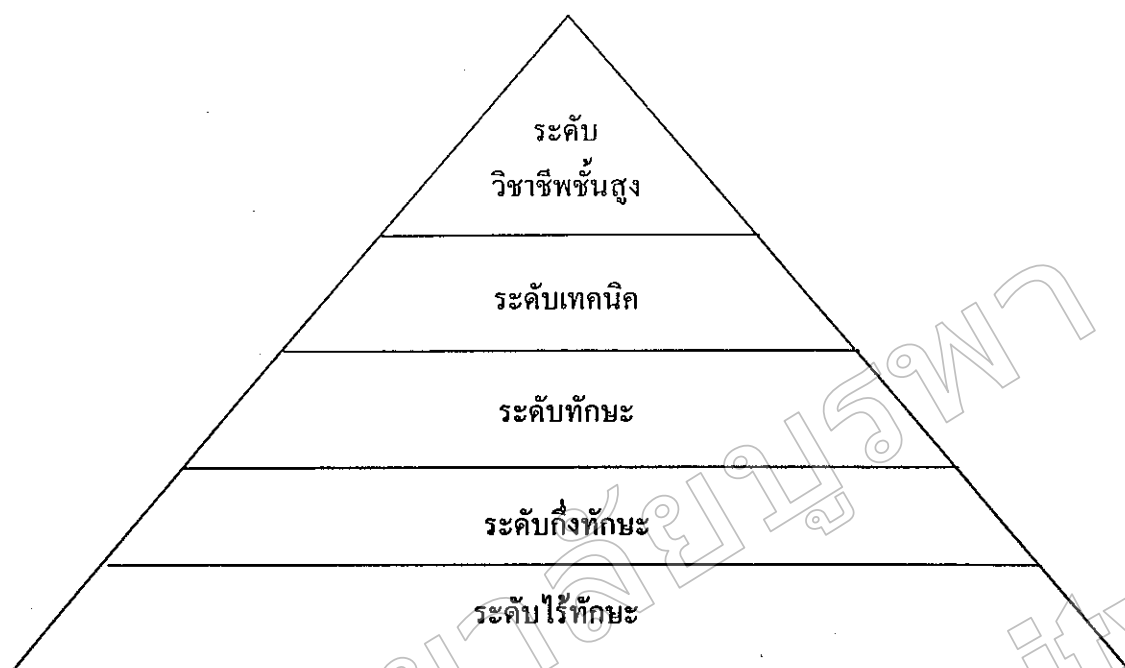
อนุปริญญาหรือเทียบเท่าระดับวิชาชีพเทคนิค หรือระดับกึ่งวิชาชีพขั้นสูงนี้ เป็นวิชาชีพที่อยู่กึ่งกลางระหว่างระดับวิชาชีพขั้นสูงกับระดับทักษะที่จะกล่าวถึงต่อไป

3.3 ระดับทักษะหรือระดับช่างฝีมือ (skilled) เป็นระดับที่ผู้ประกอบอาชีพจะต้องได้รับการฝึกหัดอาชีพสาขาหนึ่งอย่างมีความรู้กว้างขวาง มีความชำนาญเป็นพิเศษ กล่าวคือ จะต้องมีความรู้และทักษะในอาชีพนั้นเป็นอย่างดีสามารถทำงานได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีการควบคุมดูแลใกล้ชิดจากหัวหน้างาน และมีความรู้ในด้านทฤษฎีประกอบการปฏิบัติงาน เช่น เข้าใจเหตุผลเบื้องหลังว่าทำไมเครื่องจักรเครื่องยนต์จึงทำงานได้ ระบบส่วนรวมเป็นอย่างไร จะมีการปรับปรุงซ่อมแซมหรือผลิตให้มีประสิทธิภาพขึ้นได้อย่างไร เป็นต้น ผู้ประกอบอาชีพระดับนี้ ได้แก่ ช่างไม้ ช่างเครื่องยนต์ ช่างกล ช่างไฟฟ้า พนักงานบัญชี เจ้าหน้าที่ธุรการ เป็นต้น โดยปกติแล้ว บุคคลดังกล่าวจะต้องมีความรู้ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.4 ระดับกึ่งทักษะหรือกึ่งแรงงานฝีมือหรือกึ่งฝีมือ (semi-skilled) เป็นระดับที่ต้องใช้ทักษะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนนักในการให้บริการ เป็นงานเฉพาะอย่างที่ย่อยออกจากงานใหญ่ในฐานะลูกมือ เช่น งานไสไม้ เลื่อยไม้ ซึ่งแยกออกจากช่างไม้ ช่างก่ออิฐ ฉาบปูน แยกออกจากงานก่อสร้าง เป็นต้น ผู้ที่จะให้บริการหรือประกอบอาชีพระดับนี้จะต้องได้รับการฝึกอบรมจนมีความชำนาญ โดยปกติมักจะเป็นการศึกษาอบรมหลักสูตรระยะสั้นจากศูนย์ฝึกงาน โรงงานสารพัดช่าง สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานหรือการปฏิบัติระหว่างทำงาน (on-the-job-training)

3.5 ระดับไร้ทักษะหรือระดับคนงานทั่วไป หรือคนงานไม่ต้องใช้ฝีมือ (unskilled) เป็นระดับการใช้งานโดยไม่จำเป็นต้องมีทักษะพิเศษและไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาอบรมพิเศษ ฝึกอบรมเพียงเล็กน้อยก็พอจะใช้ทำงานได้ และโดยทั่วไปแล้วเป็นงานที่ต้องการผู้มีร่างกายแข็งแรง เพราะเป็นงานที่ใช้กำลังแรงงานมากกว่าฝีมือ เช่น การแบกหาม และงานกรรมกร เป็นต้น การศึกษาสำหรับผู้ประกอบอาชีพระดับนี้ส่วนใหญ่เป็นระดับประถมศึกษา (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 2527, หน้า 628-656)

เกณฑ์ด้านการศึกษาของแต่ละระดับอาชีพดังกล่าวนี้ จัดได้ว่าเป็นเกณฑ์เบื้องต้นสำหรับการเข้าสู่อาชีพแต่ละระดับเท่านั้น บุคคลที่ประกอบอาชีพแต่ละระดับสามารถเลื่อนขึ้นสู่ระดับอาชีพที่สูงขึ้นได้ด้วยการศึกษาอบรมหรือฝึกงานเพิ่มเติม และจำนวนผู้ประกอบอาชีพในแต่ละระดับอาชีพนี้ โดยปกติ แล้วจะมีลักษณะรูปพีระมิด (ดูภาพที่ 2) โดยมีจำนวนผู้ประกอบอาชีพในระดับไร้ทักษะหรือระดับคนงานทั่วไปเป็นฐาน เพราะผู้ประกอบอาชีพระดับนี้มีจำนวนมากที่สุด และต้องการการศึกษอบรมต่ำกว่าผู้ประกอบอาชีพระดับอื่น ส่วนผู้ประกอบอาชีพระดับวิชาชีพขั้นสูงจะอยู่บนยอดของพีระมิด เพราะมีจำนวนน้อยกว่าผู้ประกอบอาชีพระดับอื่น และต้องการการศึกษอบรมสูงกว่าผู้ประกอบอาชีพระดับอื่น



ภาพที่ 2 แสดงพีระมิดผู้ประกอบอาชีพระดับต่างๆ (สุวิทย์ ทวีทรัพย์, 2544, หน้า 16)

1. ลักษณะนิสัยและคุณธรรมของแต่ละกลุ่มอาชีพมีดังนี้

1.1 กลุ่มวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม เป็นทั้งอาชีพด้านการผลิตและบริการ ครูต้องพยายามชี้ให้เห็นขั้นตอนวิธีการทำงานอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่ต้องการทำความเข้าใจในการปรับบุคลิกภาพของบุคคลที่เลือกเรียนกลุ่มวิชาชีพว่าจะต้องมีความอดทนสูง เหนื่อย ให้ความพยายามสูง เช่น ในการฝึกเทคนิคพื้นฐานที่นักเรียนต้องฝนตะไบเหล็กติดต่อกันเป็นชั่วโมง เนื้อตัวอาจต้องสกปรกเปรอะเปื้อนก็จะต้องใช้เครื่องแต่งกายที่เหมาะสมรักษาความสะอาดเรียบร้อยเพื่อความเป็นระเบียบและที่สำคัญเพื่อความปลอดภัยของตนเอง

1.2 กลุ่มวิชาชีพเกษตร การเลือกเรียนวิชาชีพเกษตรกรรมอาจจะดูไม่ยากนัก เนื่องจากเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนอยู่แล้ว โดยเฉพาะในชนบท แต่อย่างไรก็ตาม ครูจะต้องชี้ให้เห็นถึงบุคลิกของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรมนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีความอดทนสูงและหาวิธีการใหม่ๆ ที่ดีสุดและคุ้มค่าที่สุดด้วย

1.3 กลุ่มวิชาชีพพาณิชยกรรม ส่วนหนึ่งจะเป็นงานในสำนักงานและอีกส่วนหนึ่งเป็นงานบริการด้านการขาย การตลาด และงานบริการอื่นๆ บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการเรียนและเข้าสู่อาชีพนี้ได้อย่างดีจะต้องมีความละเอียดถี่ถ้วน บุคลิกดี แต่งกายสะอาด มีมนุษยสัมพันธ์ดี

1.4 กลุ่มวิชาชีพทหาร เป็นเรื่องการบริการด้านอาหาร เสื้อผ้า บุคคลที่อยู่ในอาชีพนี้จะต้องเป็นบุคคลที่รับผิดชอบ สะอาด ตรงต่อเวลา และซื่อสัตย์ต่อลูกค้า นักเรียนที่เลือกเรียนกลุ่มวิชาชีพนี้จะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างจริงจัง ในคุณสมบัติอันสำคัญนี้ด้วย

1.5 กลุ่มวิชาชีพศิลปกรรมและศิลปหัตถกรรม เป็นงานอาชีพด้านการผลิตที่เน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ความประณีตในผลงาน นักเรียนที่เลือกวิชาชีพนี้จะต้องได้รับการกระตุ้นให้เกิดความคิดอย่างเป็นอิสระ มีโอกาสศึกษาหาความรู้อย่างกว้างขวางทั้งจากตำราและสิ่งแวดลอมเพื่อก่อให้เกิดจินตนาการที่จะสร้างสรรค์งานให้มีคุณค่าต่อไป

ในแต่ละกลุ่มวิชาชีพอาจต้องการลักษณะนิสัยและคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานโดยทั่วไป ส่วนหนึ่ง แต่ก็มีส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องได้รับการปลูกฝังและการกระตุ้นอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดขึ้น หากนักเรียนไม่สามารถพัฒนาไปสู่เกณฑ์ที่พึงประสงค์ได้ ก็อาจถือว่าเป็นเครื่องชี้ความไม่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพเหล่านี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2527, หน้า 753-754)

ตารางที่ 1 ลักษณะนิสัยและคุณธรรมที่ควรเน้นเป็นพิเศษของนักเรียน-นักศึกษาแต่ละกลุ่มวิชาชีพ

กลุ่มวิชาชีพ	ลักษณะนิสัยและคุณธรรมที่ควรเน้นเป็นพิเศษ
1. ช่างอุตสาหกรรม	ความอดทน ความพยายาม
2. เกษตรกรรม	ความอดทน ความพยายาม ความใฝ่รู้
3. พาณิชยกรรม	บุคลิกภาพดี สะอาดเรียบร้อย มนุษย์สัมพันธ์ดี
4. ทหาร	สะอาด รับผิดชอบ ซื่อสัตย์
5. ศิลปกรรมและศิลปกรรมหัตถกรรม	ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ความประณีต

2. บุคคลที่เหมาะสมในการเรียนวิชาชีพหรืออาชีวศึกษา ผู้เรียนวิชาชีพควรพิจารณาตนเองกับลักษณะวิชาชีพที่เลือกไว้ มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์เพื่อการตัดสินใจประกอบอาชีพ ดังนี้

2.1 มีสติปัญญาเหมาะสมกับวิชาชีพที่จะเรียน และความต้องการที่จะมีอาชีพนั้น

2.2 มีสุขภาพของร่างกายและจิตใจเหมาะสมกับวิชาชีพนั้น เพราะในการประกอบอาชีพแต่ละอย่างนั้นมักจะใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไม่เหมือนกัน

2.3 มีความถนัดเหมาะสมกับอาชีพที่ต้องการเรียน ความถนัดเป็นลักษณะพิเศษประจำตัวแต่ละบุคคล ซึ่งมีความถนัดแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ

2.4 มีความสนใจและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพนั้น

2.5 ต้องมีโอกาสที่จะประกอบอาชีพนั้น การไม่มีโอกาสอาจจะมีสาเหตุมาจากดังนี้

2.5.1 มีกฎหมายห้ามสำหรับคนบางพวกบางกลุ่ม

2.5.2 เป็นอาชีพเฉพาะคน หรือบางพวก บางกลุ่ม แม้ไม่มีกฎหมายห้ามไว้ก็ตาม เพราะลักษณะชุมชนทำให้เกิดการกีดกัน

2.5.3 มีผู้ประกอบการอาชีพนั้นล้มตลาคแรงงาน

2.5.4 ขาดเงินทุนหรือพื้นฐานทางเศรษฐกิจบางประการ เพราะอาชีพต่าง ๆ มีความต้องการปัจจัยนี้เป็นขั้นแรกในการประกอบอาชีพ

2.5.5 มีข้อจำกัดในระยะเวลาและค่าใช้จ่าย เพราะการเรียนรู้ต้องใช้เวลา และค่าใช้จ่ายสูง (สุดใจ เหล่าสุนทร, 2505, หน้า 33)

บทบาทของกรมอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตกำลังคนในระดับช่างฝีมือ ช่างฝีมือ และช่างเทคนิค ปัจจุบันกรมอาชีวศึกษามีสถานศึกษาในสังกัดกระจายอยู่ทุกจังหวัดทั่วประเทศไทยที่เปิดดำเนินการในการสอน รวมทั้งสิ้น 416 แห่ง (กรมอาชีวศึกษา, ม.ป.ป., หน้า 30-33) ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยการอาชีพ และวิทยาลัยสารพัดช่าง โดยเปิดสอนระดับ ปวช. และ ปวส. รวมทั้งการใช้บริการวิชาชีพระยะสั้นแก่ประชาชนทั่วไปใน 5 ประเภทวิชา ได้แก่

1. ประเภทวิชาเกษตรกรรม
2. ประเภทวิชาคหกรรม
3. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม
4. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม
5. ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

โดยในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) นั้น เป็นระดับที่รับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาต่อ 3 ปี

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2538

1. ประเภทวิชาเกษตรกรรม
 - 1.1 สาขาวิชาเกษตรกรรม
 - 1.1.1 กลุ่มวิชาพืชศาสตร์
 - 1.1.2 กลุ่มวิชาสัตวศาสตร์
 - 1.1.3 กลุ่มวิชาช่างเกษตร
 - 1.1.4 กลุ่มวิชาธุรกิจเกษตร
 - 1.1.5 กลุ่มวิชาอุตสาหกรรมเกษตร

2. ประเภทวิชาคหกรรม

2.1 สาขาวิชาคหกรรม

- 2.1.1 กลุ่มวิชาคหกรรมทั่วไป
- 2.1.2 กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- 2.1.3 กลุ่มวิชาทำอาหารและโภชนาการ
- 2.1.4 กลุ่มวิชาคหกรรมธุรกิจ

2.2 สาขาวิชาการโรงแรม

- 2.2.1 กลุ่มวิชางานส่วนหน้าโรงแรม
- 2.2.2 กลุ่มวิชางานแม่บ้านโรงแรม
- 2.2.3 กลุ่มวิชางานปรุงอาหาร
- 2.2.4 กลุ่มวิชางานบริการอาหารและเครื่องดื่ม
- 2.2.5 กลุ่มวิชางานวิชาการโรงแรม

3. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม

- 3.1 สาขาวิชาช่างเขียนแบบเครื่องกล
- 3.2 สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง
- 3.3 สาขาวิชาช่างกลโลหะ
- 3.4 สาขาวิชาช่างยนต์
- 3.5 สาขาวิชาช่างพิมพ์
- 3.6 สาขาวิชาช่างก่อสร้าง
- 3.7 สาขาวิชาช่างต่อเรือ
- 3.8 สาขาวิชาช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม
- 3.9 สาขาวิชาช่างเคหะภัณฑ์
- 3.10 สาขาวิชาช่างสำรวจ
- 3.11 สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์
- 3.12 สาขาวิชาช่างเชื่อมบำรุง
- 3.13 สาขาวิชาช่างเทคนิคแวนตาและเลนซ์

4. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม

- 4.1 สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- 4.2 สาขาวิชาพาณิชยการ
- 4.3 สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์

170189

๑
๑๖๓.๖๘
๑๖๖๔๖
๐

- 4.4 สาขาวิชาธุรกิจหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์
5. ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม
 - 5.1 สาขาวิชาเทคโนโลยีการถ่ายภาพและวิดิทัศน์
 - 5.2 สาขาศิลปหัตถกรรม
 - 5.3 สาขาวิชาจิตรศิลป์
 - 5.4 สาขาวิชาออกแบบ
 - 5.5 สาขาวิชาอุตสาหกรรมเครื่องหนัง
 - 5.6 สาขาวิชาเครื่องเคลือบดินเผา
 - 5.7 สาขาวิชาเครื่องประดับอัญมณี
 - 5.8 สาขาวิชาการเจียรนัยอัญมณี
 - 5.9 สาขาวิชาทองหลวง

ลักษณะวิชาชีพแต่ละประเภทวิชา ในการจัดการเรียนและการปฏิบัติงานทั่วไปของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นการเข้าปฏิบัติงานในระดับแรงงานฝีมือ ไม่ได้ให้เป็นผู้ชำนาญทางด้านใดด้านหนึ่ง ความรู้ความสามารถยังอยู่ในระดับพื้นฐาน ผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้จึงสามารถปฏิบัติงานกว้าง ๆ ที่เป็นพื้นฐาน การจัดการศึกษาระดับนี้ เป็นลักษณะปูพื้นฐานเพื่อการเตรียมตัวศึกษาต่อในระดับวิชาชีพชั้นสูงหรือเข้าฝึกงานเพิ่มเติมความชำนาญในหน้าที่ต่อไปนี้

1. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม (กรมอาชีวศึกษา, 2532, หน้า 53-58) ผู้เรียนประเภทวิชาชีพนี้จะมีพื้นฐานความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิชาชีพทางช่าง ทั้งมีผู้จบการศึกษาประเภทวิชานี้ จะต้องมีความสามารถในการปฏิบัติงานเฉพาะด้านตามสาขาวิชาที่เลือกไว้อีก

1.1 สาขาวิชาช่างยนต์ ผู้เรียนสาขาวิชาช่างยนต์ทุกคนจะต้องมีความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องยนต์ อันได้แก่ สามารถบำรุงรักษาเครื่องยนต์ ปรับแต่งเครื่องยนต์ ซ่อมแซมเครื่องยนต์ งานไฟฟ้ารถยนต์ งานเครื่องยนต์เล็ก งานจักรยานยนต์ และงานระบบส่งกำลัง ทั้งนี้ต้องมี ความสามารถเฉพาะด้านตามกลุ่มวิชาชีพเฉพาะอีกด้วย คือ ด้านรถยนต์และด้านเครื่องยนต์

1.2 สาขาวิชาช่างกลโลหะ ผู้เรียนสำเร็จสาขานี้ต้องมีความรู้พื้นฐานทั่วไป สามารถใช้ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ งานอ่านแบบและเขียนแบบเครื่องกล งานปรับ งานกลึงโลหะ งานไสโลหะ งานเจียรระไนราบ งานเจียรระไนลับเครื่องมือตัดเบื้องต้น งานเชื่อมเหล็กเหนียวด้วย แก๊สไฟฟ้า งานขึ้นรูปโลหะแผ่นเหนียวด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ งานบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือกล เครื่องจักรกลในสาขาเครื่องกล และผู้จบการศึกษายังต้องมีความสามารถในการปฏิบัติงานเฉพาะ ด้านตามกลุ่มอาชีพที่เลือกเรียนกลุ่มหนึ่งใน 6 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มอาชีพช่างกลโรงงานสามารถทำ

ชิ้นส่วนเครื่องกล เขียนแบบเครื่องกล ซ่อมบำรุงรักษาเครื่องมือกลและเครื่องจักรกล กลุ่มอาชีพช่างทำเครื่องมือและแม่พิมพ์สามารถทำชิ้นส่วนแม่พิมพ์โลหะ แม่พิมพ์พลาสติก เขียนแบบแม่พิมพ์ ติดตั้งซ่อมบำรุงแม่พิมพ์ ทำแม่พิมพ์โลหะ พลาสติก ทำจิ๊กชอร์ และเฟอร์นิเจอร์ กลุ่มอาชีพเขียนแบบเครื่องกลสามารถเขียนแบบเครื่องกล เขียนแบบไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ เขียนแบบนิวแมติก ไฮดรอลิกส์ เขียนแบบโครงสร้างวัดและตรวจสอบอุปกรณ์ซ่อมบำรุงเครื่องสุญญากาศ กลุ่มอาชีพช่างประกอบผลิตภัณฑ์สามารถทำอุปกรณ์จับยึดอย่างง่ายในการผลิตผลิตภัณฑ์โลหะ เขียนแบบแผ่นคลี่ ชิ้นงานผลิตภัณฑ์โลหะแผ่น งานการผลิต กลุ่มอาชีพช่างเชื่อมโลหะสามารถซ่อมสร้างเครื่องกล โครงวิธีเชื่อมด้วยแก๊สไฟฟ้า ตัดโลหะด้วยแก๊ส เชื่อมโครงสร้างเหล็ก เชื่อมโลหะพิเศษ เชื่อมท่อทั้งด้วยแก๊สไฟฟ้า รวมทั้งทดสอบทำแนวเชื่อมแบบทำลาย

1.3 สาขาวิชาช่างไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยเน้นหนักด้านใดด้านหนึ่ง คือ กลุ่มวิชาชีพช่างไฟฟ้าสามารถติดตั้งไฟฟ้าในอาคาร นอกอาคาร ในโรงงานอุตสาหกรรม งานเครื่องกลไฟฟ้า ได้แก่ หม้อแปลงไฟฟ้า เครื่องกลไฟฟ้ากระแสตรงกระแสสลับ มอเตอร์ไฟฟ้า กระแสสลับ งานควบคุมเครื่องกลไฟฟ้า งานเครื่องเย็นและปรับอากาศ กลุ่มวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์สามารถปฏิบัติงานอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรม งานระบบดิจิทัลและคอมพิวเตอร์ งานระบบสื่อสารและโทรคมนาคม งานระบบเสียงและระบบภาพ

1.4 สาขาวิชาช่างก่อสร้าง ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชาชีพมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการก่อสร้างแยกตามกลุ่มวิชาชีพ คือ กลุ่มวิชาชีพช่างก่อสร้าง สามารถก่อสร้างอาคารไม้ เขียนแบบก่อสร้าง งานปูน งานทอและสุญญากาศ งานช่างสี กลุ่มวิชาชีพเทคนิคสถาปัตยกรรมสามารถเขียนแบบ ทำหุ่นจำลอง งานผลิตภัณฑ์ งานออกแบบตกแต่ง งานภูมิสถาปัตยกรรม ได้แก่ งานตกแต่งสวน บำรุงรักษาสวน กลุ่มวิชาชีพช่างเทคนิคสามารถทำงานไม้เครื่องเรือน งานบุฉนวน งานกลึงและแกะไม้ งานหุยาญ กลุ่มวิชาชีพช่างสำรวจสามารถเขียนแบบสำรวจ เขียนแบบแผนที่

1.5 สาขาวิชาช่างต่อเรือไม้-เหล็ก ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้ต้องมีความรู้พื้นฐานด้านการต่อเรือและโครงสร้างเรือแยกตามกลุ่มวิชาชีพ คือ กลุ่มวิชาชีพงานต่อเรือไม้ สามารถต่อเรือ ตกแต่งภายในเรือ กลุ่มวิชาชีพต่อเรือไฟเบอร์กลาสสามารถต่อเรือไฟเบอร์กลาส สร้างแบบหล่อไฟเบอร์กลาส และกลุ่มวิชางานต่อเรือโลหะสามารถเชื่อมไฟฟ้า เชื่อมโลหะ งานประกอบตัวเรือโลหะ

1.6 สาขาวิชาช่างอุตสาหกรรมสิ่งทอ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้ต้องมีความรู้ความสามารถในกลุ่มวิชาชีพกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มวิชาชีพเคมีอุตสาหกรรม สามารถปฏิบัติงานเคมี

สิ่งทอด้านการย้อมสี งานพิมพ์สิ่งทอ กลุ่มวิชาชีพอุตสาหกรรมการทอ สามารถปฏิบัติงานสิ่งทอผ้าพื้นเมือง การทอเครื่องจักร การทอผ้าดัด การปั่นด้าย งานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป งานออกแบบแฟชั่น การบำรุงรักษาเครื่องจักรเย็บผ้า การทำเสื้อผ้าอุตสาหกรรม

1.7 สาขาวิชาช่างพิมพ์ ผู้เรียนสำเร็จสาขานี้ต้องมีความรู้ความสามารถในงานกลุ่มเตรียมการพิมพ์ ได้แก่ งานเรียงพิมพ์ งานทำเลย์เอาต์ งานทำเพลท งานทำบล็อก กลุ่มงานเทคนิคพิมพ์ ได้แก่ งานพิมพ์เลตเตอร์เพรส การพิมพ์ออฟเซต และงานกลุ่มทำเล่ม

1.8 สาขาวิชาเทคนิคแว่นตาและเลนส์ ผู้เรียนสำเร็จวิชานี้ต้องสามารถปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำวัสดุแว่นตาและเลนส์ เช่น การซ่อมและตัดกรอบแว่นตา งานเชื่อมและประกอบแว่นตา การปรับและตรวจสอบคุณภาพของ แว่นตา

2. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม (กรมอาชีวศึกษา, 2532, หน้า 51 - 52) ประเภทวิชานี้แบ่งผู้จบการศึกษาออกเป็นสาขาพาณิชยกรรมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ และการประชาสัมพันธ์

2.1 สาขาวิชาพาณิชยกรรม ผู้เรียนสำเร็จวิชานี้มีความรู้ความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำบัญชีธุรกิจการค้า งานพิมพ์ดีดภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดหมายธุรกิจ งานขายปลีก งานถ่ายเอกสาร ตำนานเอกสาร การใช้เครื่องติดต่อกายใน การบำรุงรักษาเครื่องมือพื้นฐาน และงานภาษีเงินได้ และต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านกลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มวิชาการบัญชีต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชีห้างหุ้นส่วน บริษัทการบัญชีอุตสาหกรรม กิจการร่วมค้า บัญชีระบบใบสำคัญ ภาษีเงินได้นิติบุคคล กลุ่มวิชาการขายสามารถจำหน่ายสินค้าปลีกและส่ง การจัดแสดงสินค้าโฆษณา ประชาสัมพันธ์ธุรกิจ เก็บข้อมูลของการตลาด ควบคุมสินค้าบรรจุหีบห่อ การขายประกันชีวิต งานแนะนำสินค้า กลุ่มวิชาเลขานุการ สามารถปฏิบัติงานเลขานุการส่วนตัว งานธุรการ งานพิมพ์ งานถอดข้อความจากเครื่องบันทึก งานชวเลขไทย งานพิมพ์ดีดภาษาไทยภาษาอังกฤษขั้นประยุกต์ งานต้อนรับ งานประชาสัมพันธ์ กลุ่มวิชาการบริการธุรกิจโรงแรมสามารถบริการในโรงแรม ประกอบอาหารในโรงแรม อุปกรณ์การครัวโรงแรม งานส่วนหน้าโรงแรม กลุ่มวิชาการบริหารธุรกิจสถานพยาบาลสามารถบริการทั่วไปในสถานพยาบาล การปฐมพยาบาล การจัดเวชระเบียน

2.2 สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ผู้เรียนสำเร็จสาขานี้สามารถเป็นมัคคุเทศก์งานในโรงแรม งานในสำนักงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพราะผู้เรียนสาขานี้มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย วรรณคดีไทย นันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว การป้องกันอุบัติเหตุในการท่องเที่ยว การประกอบอาหาร และการบริการนักท่องเที่ยว

2.3 สาขาวิชาธุรกิจหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานด้านหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คือ จัดทำสิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์ จัดจำหน่ายสิ่งพิมพ์ ปฏิบัติการด้านข่าวสาร และงานในสำนักงานสิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์

2.4 สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้ความสามารถด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ธุรกิจ คือ งานโฆษณาประชาสัมพันธ์ ถ่ายภาพ ผลิตรายการทางวิทยุ โทรทัศน์ การใช้เครื่องมือสื่อสารประเภทต่าง ๆ

3. ประเภทวิชาคหกรรม (กรมอาชีวศึกษา, 2532, หน้า 47-48) ประเภทวิชานี้เป็นลักษณะงานทั่วไปด้านคหกรรม ผู้เรียนสำเร็จวิชานี้จะมีความสามารถเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งใน 3 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มอาชีพผ้าและเครื่องแต่งกาย ผู้จบการศึกษามีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผ้าและเครื่องแต่งกาย สามารถร่างโครงสร้างหุ่น ออกแบบเสื้อ วัดตัว สร้างแบบ แยกแบบตัด เทคนิคการตกแต่งและออกแบบตกแต่งผ้าบำรุงรักษาจักร สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์การพิมพ์ผ้าและย้อมสีผ้า ออกแบบลายย้อมและแม่พิมพ์พิมพ์ผ้า ทำผ้าบาติก ปักด้วยมือและจักร เขียนลวดลายได้ กลุ่มอาชีพอาหารและโภชนาการสามารถบริการอาหาร เครื่องดื่ม ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอาหาร ทำขนมไทย รู้จักวิธีถนอมอาหาร ทำขนมต่าง ๆ เตรียมอาหารในโรงแรมได้ จัดครัว แกะสลักผัก ผลไม้ กลุ่มอาชีพคหกรรมทั่วไปสามารถออกแบบสร้างตุ๊กตา สิ่งประดิษฐ์และจัดดอกไม้ประดิษฐ์ของชำร่วย เย็บปักถักร้อยต่าง ๆ แต่งหน้าทำผม ออกแบบเสริมสวย

4. ประเภทวิชาเกษตรกรรม (กรมอาชีวศึกษา, 2532, หน้า 45 - 46) ผู้เรียนสำเร็จวิชานี้มีความรู้พื้นฐานทั่วไปมีความสามารถเฉพาะด้านจากการเลือกเรียนกลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่ง คือ กลุ่มวิชาพืชผักสามารถจัดการเพาะปลูกผัก ขยายพันธุ์ จัดฟาร์ม กลุ่มวิชาพืชไร่-นา สามารถจัดเพาะปลูกพืชไร่การทำนา การใช้สารเคมี การจัดการเก็บเกี่ยว กลุ่มวิชาผลไม้ผลและผลไม้ยืนต้นสามารถปลูกพืชสวน การจัดสวนผลไม้ การขยายพันธุ์ผลไม้ การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช กลุ่มวิชาพืชสวนประดับ สามารถจัดสวนประดับ ผลิตไม้ตัดดอก ผลิตไม้ประดับ จัดเรือนเพาะชำ กลุ่มวิชาสัตว์ปีกสามารถเลี้ยงไก่ ซ้ำแหละสัตว์ปีกไข่ ให้อาหาร ปรับปรุงพันธุ์ เลี้ยงนกสวยงาม กลุ่มวิชาสัตว์เล็กสามารถปฏิบัติงานในฟาร์มสุกร สุขาภิบาลโรคสัตว์ ผลิตอาหาร กลุ่มวิชาสัตว์ใหญ่ สามารถเลี้ยงโคนม โคเนื้อ ผสมเทียม ซ้ำแหละสัตว์ ริดและเก็บรักษานม กลุ่มวิชาช่างเกษตร สามารถใช้เครื่องมือ เครื่องจักรในฟาร์ม เครื่องจักรกลเกษตร เครื่องยนต์เกษตร ชลประทานเกษตร กลุ่มวิชาธุรกิจเกษตรมีความรู้หลักการจัดฟาร์ม หลักการ สหกรณ์ บัญชีฟาร์ม กฎหมาย ธุรกิจเกษตร เศรษฐศาสตร์เกษตร และกลุ่มวิชาอุตสาหกรรมมีความรู้ในการถนอมอาหาร บรรจุหีบห่อผลิตภัณฑ์อาหาร สุขาภิบาลโรงงาน ผลิตภัณฑ์น้ำมันและน้ำมันพืช

จากการศึกษาสรุปได้ว่าการศึกษาด้านอาชีวศึกษา มีเกณฑ์ทางด้านการศึกษาซึ่งแบ่งได้หลายระดับเป็นงานที่ต้องใช้เทคนิค วิชาการและทักษะในการประกอบอาชีพ และต้องมีลักษณะนิสัยและคุณธรรมของแต่ละกลุ่มอาชีพแตกต่างกัน

การศึกษาในสถานศึกษาด้านอื่น ๆ

การศึกษาในสถานศึกษาอื่น ๆ นั้น ชมรมบัณฑิตแนะแนว (2545, หน้า 60) ได้กล่าวว่า นอกเหนือจากการเรียนต่อในสายสามัญ และสายอาชีวศึกษาแล้ว ยังมีสถานศึกษาอื่น ๆ ที่รับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษา ดังนี้

1. โรงเรียนดุริยางค์ทหารเรือ
2. โรงเรียนดุริยางค์ทหารบก
3. โรงเรียนช่างฝีมือทหาร
4. วิทยาลัยนาฏศิลป์
5. โรงเรียนช่างการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
6. วิทยาลัยในวัง (หญิง)
7. โรงเรียนผู้ใหญ่วะฒันักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังชาย)
8. โรงเรียนราชพาณิชยน์าวี
9. การศึกษานอกโรงเรียน

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่า มีสถานบันการศึกษาอื่น ๆ นอกเหนือจากสายสามัญ (ม.4 - ม.6) และสายอาชีพ (ด้านอาชีวศึกษา) รับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาต่อ

ปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนต่อของนักเรียน

การมีโอกาเรียนต่อของนักเรียนหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียนและปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อของนักเรียนด้วย ซึ่งมีดังนี้

1. ปัจจัยด้านนักเรียน ได้แก่

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผู้กล่าวไว้เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า มีความสัมพันธ์กับการเรียนต่อของนักเรียนอย่างมาก ดังที่ ทวีชัย วิริยะ โกศล (2541, หน้า 92 - 94) กล่าวไว้ดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาถือเป็นความสามารถทางสติปัญญา ของนักเรียนแต่ละบุคคลที่เป็นตัวพยากรณ์โอกาสทางการศึกษา และการประกอบอาชีพในอนาคตของบุคคลได้เป็นอย่างดีจากการศึกษาในอดีต ส่วนใหญ่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษาของบุตร ถ้าบุตรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดีหรือต่ำก็มักไม่ได้รับการสนับสนุน ให้ศึกษาต่อในระดับสูงไปด้วย หรือได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

1.2 ความคาดหวัง ประเด็นความคาดหวังของนักเรียน ก็มีผลต่อการเรียนต่อของนักเรียนเช่นกัน ดังที่ วิศิษฐ์ จงประเสริฐ (2536, หน้า 32) ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องความคาดหวังทางการศึกษาและอาชีพของนักศึกษาไว้ว่า การศึกษาเป็นสิ่งหนึ่งในจำนวนสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ ที่ได้รับการยอมรับในบรรดากลุ่มชนทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นผู้ดี ไพร่ คนรวย คนจน ตลอดจนกลุ่มคนที่ประสบความสำเร็จและความล้มเหลวและความสำเร็จจากระบบการศึกษาเองว่าเป็น “ของดี” หรือ “สิ่งที่พึงประสงค์” ปรากฏการณ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นและศรัทธาในบทบาทและพลังของการศึกษาที่จะบันดาลให้เกิดสิ่งที่ยังความพอใจให้แก่ผู้ที่มีโอกาสเป็นเจ้าของจากผลงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในระดับปัจเจกบุคคล การศึกษาสามารถเลื่อนชั้นทางสังคม การขยายฐานะทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกทางการเมือง ด้วยเหตุนี้การศึกษา จึงมีความจำเป็นที่บุคคลจำต้องแสวงหาความรู้ใส่ตัว เมื่อมีโอกาส การศึกษาสามารถลดบันดาลให้บุคคลประสบผลสำเร็จตามที่ปรารถนา

2. ปัจจัยด้านผู้ปกครอง การที่นักเรียนจะเรียนต่อหรือไม่ หรือเรียนต่อด้านใด ผู้ปกครองมีส่วนผลักดัน หรือต่อต้านอย่างมาก เกี่ยวกับประเด็นนี้มีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

2.1 ระดับการศึกษา วิศิษฐ์ จงประเสริฐ (2536, หน้า 34-35) กล่าวถึงกรณีนี้ไว้ว่า การศึกษาของบิดามารดาเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการกำหนดโอกาสทางการศึกษาของบุตรในอนาคต จากการศึกษาของ เอลเดอร์ (Elder, 1965) พบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์ต่อโอกาสทางการศึกษาของบุตร กล่าวคือ บิดามารดาที่ได้รับการศึกษาสูง บุตรก็จะได้รับการศึกษาสูงด้วย จากการศึกษาของ อัดามส์ (Adams, 1967) ได้ศึกษาถึงการแสวงหาความสำเร็จของคนหนุ่มในเลื่อนชั้นทางสังคม ได้พบว่า การศึกษาของบิดามารดา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุตรในอนาคต กล่าวคือ บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ ความต้องการที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาก็น้อยลง นอกจากนี้แล้ว โวลฟอร์ด (Wolford, 1965) ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาเด็กออกจากโรงเรียนกลางคัน ได้พบสาเหตุหนึ่งคือ ผู้ปกครองมีการศึกษาต่ำ

2.2 อาชีพของผู้ปกครอง ส่งผลต่อการศึกษาต่อหรือไม่ศึกษาต่อของนักเรียนอย่างมากดังที่ ลำเพย สนธิ (2539, หน้า 34-35) กล่าวไว้ว่า อาชีพของผู้ปกครองมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการเรียนของเด็กด้วย เด็กที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกัน ย่อมอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และมีประสบการณ์แตกต่างกัน ประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมบางอาชีพ อาจช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่ช่วยเสริมการเรียนในโรงเรียนด้วย

2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันย่อมมีผลต่อการเรียนต่อ หรือไม่เรียนต่อของนักเรียนอย่างยิ่ง ดังที่ ลำเพย สนธิ (2539, หน้า 39-41) กล่าวไว้ดังนี้ เศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน เพราะการศึกษาไม่ว่าระดับใดจำเป็นต้อง

ใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นส่วนส่งเสริมให้สามารถศึกษาได้สำเร็จตามต้องการ ได้แก่รายได้ของครอบครัว เมื่อพ่อแม่ที่ได้รับการศึกษาสูง รายได้สูง จะมีผลต่อการศึกษาของเด็ก คือ สนับสนุนให้ได้รับการศึกษา มีผลการเรียนดี เนื่องจากพ่อแม่จะเห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาที่จะช่วยให้ลูกของตนมีอาชีพดี มีฐานที่มั่นคงในอนาคต จึงพยายามชักจูงลูกให้เอาใจใส่ในการเรียน ส่วนพ่อแม่ที่มีการศึกษาน้อย รายได้ต่ำ มีอาชีพไม่มั่นคง ว่างงานบ่อย ลักษณะโครงสร้างทางครอบครัวไม่มั่นคง พ่อแม่จำเป็นต้องยุ่งกับการก่อกองเลี้ยงครอบครัว จึงไม่มีเวลาเอาใจใส่ในตัวเด็กมากนัก ไม่มีเวลาในการอบรมดูแล หรือให้คำแนะนำแก่ลูกในเวลาที่ลูกมีปัญหาทางการเรียนหรือทำการบ้านไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถส่งเสริมความสามารถทางการเรียนของเด็ก ดังการศึกษาของเพรสคอตท์ (Presscott, 1961 อ้างถึงใน ลำเพย สนธิ, 2539, หน้า 39) พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กเป็นอย่างมาก ต่อมา แฟรงเกิล (Frankel, 1962) ได้ศึกษาเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ผลปรากฏว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ การ์ริสัน (Garrison, 1964) ซึ่งพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ย่อมจะขาดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยในการเรียนรู้ นอกจากนี้ คอยซ์และเบิร์ต (Deutsch & Bert, 1964) ยังพบว่า การเป็นสมาชิกของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะเป็นเครื่องชี้ถึงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสถิติปัญหาที่ต่ำด้วยเช่นกัน ภูมิหลังทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีผลต่อการเอาใจใส่ดูแลบุตรหลาน ผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพเพื่อเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นเหตุให้ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาสนใจหรือเอาใจใส่กับบุตรหลานของตนอย่างเต็มที่ จะเห็นได้ว่า สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการศึกษาของเด็กอยู่ไม่น้อย เด็กที่เกิดมาในครอบครัวทางเศรษฐกิจดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่มีการเรียนดีจะเลือกเรียน แพทย์และนิติศาสตร์ มากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนที่อยู่ในระดับปานกลางหรือระดับต่ำ

2.4 ความคาดหวังของบิดามารดา มีผู้กล่าวถึงความหวังของบิดามารดา จะส่งผลต่อการเรียนของบุตร ดังเช่น ลำเพย สนธิ (2539, หน้า 36-37) กล่าวว่า iva ความคาดหวังของบิดามารดา หมายถึง ความคิดหรือความต้องการของบิดามารดาที่ส่วนมากต้องการให้ลูกกระทำสิ่งที่ตนปรารถนา สิ่งที่ตนไม่เคยมีโอกาสมิมาก่อน เช่น หวังจะให้ลูกโตขึ้นเป็นแพทย์ เป็นทนายความ หรือมีอาชีพ มีการศึกษาที่ดี ๆ ที่บิดามารดาไม่มีโอกาสเช่นนั้น และก็พยายามเลี้ยวเชิญให้ได้อย่างที่ตนหวังไว้ บางครั้งอาจจะมีรสนิยม หรือความสามารถที่ตรงกันข้ามกับที่พ่อแม่ตั้งใจจะให้ลูกเป็น และถ้าบิดามารดาบังคับเด็กมากเกินไปก็เท่ากับเป็นการทำลายความสำเร็จในอนาคตของเด็กโดยสิ้นเชิง

ผลที่บิดามารดาจะได้รับจากการใช้สิทธิของความเป็นบิดามารดาตัดสินใจ โชคชะตาของเด็กก็คือความขมขื่น และความไม่พอใจ เด็กที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมักจะมาจากครอบครัวที่บิดามารดามีทัศนคติที่ดีต่อลูกและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การที่เด็กมีบิดามารดาที่เข้าใจตนให้ความรักความอบอุ่น และช่วยเหลือในยามที่ต้องการ เด็กย่อมมีสุขภาพจิตดี และการไม่มีปัญหาทางบ้านจะทำให้เด็กเรียนได้เต็มที่และประสบความสำเร็จในการเรียน

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม การที่นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันจะมีโอกาสในการศึกษาต่อต่างกัน เป็นแนวความคิดของหลายท่านดังนี้

3.1 การแนะนำจากเพื่อน หรืออิทธิพลจากเพื่อนมีผลต่อการเรียนต่อหรือไม่เรียนต่อของนักเรียนด้วย โดยเฉพาะนักเรียนที่กำลังอยู่ในวัยรุ่น

3.2 ภูมิฐานะของนักเรียน หมายถึง ถิ่นที่อยู่ของนักเรียน นักเรียนที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่ต่างกัน จะมีโอกาสในการเรียนต่อ หรือไม่เรียนต่อต่างกันดังที่ เรดฟีลด์ (Redfield, 1947, pp. 293-308) กล่าวไว้ว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่โดยทั่วไปมักจะมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าพวกที่อาศัยในเมืองเล็ก เพราะสภาพของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน มีอาชีพที่มีความแตกต่างกันมาก สำหรับประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่า มีความไม่เสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนที่มีภูมิฐานะต่างกัน เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่รวมกระจุกอยู่ในเขตตัวเมืองและจังหวัดต่าง ๆ จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า เด็กในชนบทยากที่จะมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนระดับทัดเทียมกับเด็กในเมือง ยิ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประมาณร้อยละ 60 อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแล้ว ความไม่เสมอภาคในโอกาสแห่งการศึกษาอันเกิดจากถิ่นที่อยู่ระหว่างนักเรียนในกรุงเทพมหานครกับนักเรียนในต่างจังหวัดจึงเกิดขึ้นอย่างไม่ต้องสงสัย ความแตกต่างในคุณภาพของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งที่เกื้อหนุนให้ความไม่เสมอภาคของโอกาสในการศึกษาต่อถึงระดับอุดมศึกษามีมากขึ้น

จากการศึกษาสรุปได้ว่า มีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อโอกาสการเรียนต่อของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งมีอิทธิพลต่อนักเรียนในการตัดสินใจที่จะศึกษาต่อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษาของ เอลเดอร์ (Elder, 1965) พบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์ต่อโอกาสทางการศึกษาของบุตร กล่าวคือ บิดามารดาที่ได้รับการศึกษาสูง บุตรก็จะได้รับการศึกษาสูงด้วย จากการศึกษานี้ของ ออดัมส์ (Adams, 1967) ได้ศึกษาถึงการแสวงหาความสำเร็จของคนหนุ่มในเลื่อนชั้นทางสังคม ได้พบว่า การศึกษาของบิดามารดา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุตร

ในอนาคต กล่าวคือ บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ ความต้องการที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาก็น้อยลง นอกจากนี้แล้ว โวลฟอร์ด (Wolford, 1965) ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาเด็กออกจากโรงเรียนกลางคัน ได้พบสาเหตุหนึ่ง คือ ผู้ปกครองมีการศึกษาต่ำ

ผลการศึกษา ของซีเวล ฮาลเลอร์ และพอร์ทส์ (Sewell, Haller, & Portes, 1969) ซึ่งได้ศึกษาขบวนการบรรลุผลทางการศึกษาและอาชีพเริ่มแรก ได้ยืนยันสมมติฐานที่ว่าผู้ที่มีความสำคัญ (significant others) นั้น จะมีผลต่อการบรรลุผลทางการศึกษาและอาชีพของเด็กนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูนั่นจะเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก

กรอฟอร์ด (Grawford, 1970) ได้ศึกษาวิจัยนักเรียนที่มีโอกาสเรียนต่อ พบว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนอยู่มีระดับการศึกษาสูง เห็นคุณค่าของการศึกษา และส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จทางการศึกษามากกว่า

กรอบเบล (Grobel, 1957) พบว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพ เสมียนขายของ และอาชีพกสิกรรม มักไม่ส่งเสริมให้บุตรเรียนต่อในชั้นสูง ๆ ส่วนโชปรา (Chopra, 1967) ได้วิจัยพบว่า อาชีพของบิดาเป็นเครื่องบอกระดับทางสังคมของครอบครัว และมีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตร โดยพบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกี่ยวกับวิชาการจะมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่นเดียวกับ สเลจ (Sledge, 1976) ได้ศึกษากับนักเรียนประถม ศึกษาพบว่าอาชีพและระดับการศึกษาของบิดามารดาเป็นตัวพยากรณ์ผลการเรียนที่ดี

เอ็ดดี้ (Eaddy, 1969, pp. 9-10) ได้ศึกษาวิจัยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนเกษตรกรรมในรัฐหลุยส์เซียน่า ในปี 1969 พบว่า บิดามารดามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุตรและมารดามีอิทธิพลอย่างมาก ในการตัดสินใจทางการศึกษาต่อของบุตร ระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเลือกอาชีพของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัว ความพึงพอใจ ความสามารถและค่าตอบแทน

ฮ็อปป็อค (Hoppock, 1969, pp. 57-58) ได้ประยุกต์ หลักการจากทฤษฎีการเลือกอาชีพ และพัฒนาการอาชีพตั้งขึ้นเป็นทฤษฎี(Hoppock's Composite Theory) โดยมีหลักการว่า บุคคลจะเลือกอาชีพที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างแท้จริงในด้านของความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนบุคคล เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับองค์ประกอบด้านอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมและประสบผลสำเร็จ ฮ็อปป็อค (Hoppock) ให้ความเห็นว่า หากความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองจากการทำงานในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บุคคลเกิดความพอใจในอาชีพ

ดอบบินส์ (Dobbins, 1969, pp. 2958 A – 2959 A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความปรารถนาและความมุ่งหวังทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในมลรัฐหลุยส์เซียนา ผลการศึกษาพบว่า บิดามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ มารดามีอิทธิพลในการเลือกการศึกษาต่อ ส่วนเพื่อน ๆ มีอิทธิพลรองลงมา ทางเลือกอาชีพของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจ ค่าจ้าง และลักษณะงาน บิดาและมารดามีระดับการศึกษาสูง

อิทเลียม (Elliot, 1989, p. 2633-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการศึกษาสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในมลรัฐโอไฮโอ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนร้อยละ 58 ที่เข้าร่วมโครงการเตรียมตัวศึกษาต่อ รายงานผลว่า จากการเข้าร่วมโครงการ เขาได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเตรียมตัวปฏิบัติงาน เนื้อหาวิชาเกี่ยวกับการศึกษาสายอาชีพและได้รับประสบการณ์ตรงจากการเข้าร่วมโครงการ

2. งานวิจัยในประเทศ

ศิริลักษณ์ จินดากุล (2510, หน้า 134) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบการเลือกอาชีพและความมุ่งหวังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในพระนครกับต่างจังหวัด พบว่า ความมุ่งหวังที่นักเรียนจะได้รับจากการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่มุ่งหวังที่จะได้ตอบสนองความสนใจของตนเองที่มีมานาน รองลงมาเป็นการส่งเสริมความสามารถของตนเอง ต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2513, หน้า 86) ได้ศึกษาการศึกษาที่เป็นองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกเรียนวิชาสามัญและวิชาชีพของนักเรียนชั้น ม.3 ในโรงเรียนมัธยมแบบประสม พบว่า นักเรียนทั้ง 2 สายส่วนใหญ่ได้รับแรงจูงใจหรือค่านิยมในการตัดสินใจเหมือนกัน ทางด้านเกียรติยศชื่อเสียงเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ จิตรอารี เนตรหิน (2513, หน้า 71) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมทางอาชีพของนักเรียนชั้น ม.ศ. 3 ในโรงเรียนมัธยมแบบประสม ภาคการศึกษา 11 ปี การศึกษา 2513 พบว่าค่านิยมทางอาชีพที่นักเรียนยึดถือและมีความสำคัญเป็นอันดับ 1 คือ ค่านิยมทางเกียรติยศชื่อเสียง และผู้เรียนทางสายสามัญและสายอาชีพมีค่านิยมใกล้เคียงกันทุกข้อ

สุภาภรณ์ เอี่ยมจินดา (2513) ได้ศึกษาเหตุผลในการเลือกและไม่เลือกเรียนครูของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ มัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคกลาง (เว้นกรุงเทพมหานคร) พบว่านักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน เลือกอาชีพไม่ต่างกัน

ราตรี รุ่งโรจน์ดี (2515, หน้า 65, 111) ศึกษาแนวโน้มในการเลือกเรียนต่อสายสามัญและสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดระยองตามลำดับ พบว่าผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียนมากกว่าครู นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพ ทำไร่ ทำนา หรือทำสวน ส่วนใหญ่จะเลือกเรียนต่อสายอาชีพมากกว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองค้าขาย รับราชการ

นภคล กุ่มประวดี (2517) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 1,476 ครอบครัว จาก 45 หมู่บ้าน 15 อำเภอ ซึ่งเป็นครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาล พบว่า การศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับระดับความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรเป็นอย่างมาก กล่าวคือ บิดามารดาที่ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไป ส่วนใหญ่จะมีความมุ่งหวังให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป บิดามารดาที่ได้รับการศึกษาดำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือไม่เคยได้รับการศึกษาส่วนใหญ่มีความมุ่งหวังให้บุตรหลานได้รับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาเท่านั้น

พราวมาศ นนทยาธร (2520, หน้า 89) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังทางการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมแบบประสมในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มบิดาที่ไม่รู้หนังสือ มีความคาดหวังไม่ต่างจากกลุ่มบิดาที่มีการศึกษาระดับประถม และบุตรที่บิดาอยู่ในกลุ่มนี้ จะมีความคาดหวังทางการศึกษาดำ ส่วนกลุ่มบิดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมมีความคาดหวังไม่ต่างจากกลุ่มที่บิดาที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา และบุตรที่มีบิดาอยู่ในกลุ่มนี้ จะมีความคาดหวังทางการศึกษาสูง

สุนันท์ ประถมวาลย์ (2530) ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 578 คน พบว่า เหตุผลหรือแรงจูงใจของความสนใจในอาชีพนี้เป็นพิเศษ เห็นว่าเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับสติปัญญา นักเรียนมีอิสระในการเลือกเรียนโดยได้สัมผัสกับอาชีพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนมาบ้างแล้ว

ไชยสิทธิ์ ไกรคุณาศัย (2533) ศึกษาความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2,413 คน เป็นชาย 1,338 คน และหญิง 1,075 คน พบว่าการเรียนวิชาชีพที่มีระดับแรงจูงใจ หรืออิทธิพลทางด้านบุคคลที่ทำให้นักเรียนเลือกเรียนวิชาชีพที่มีระดับแรงจูงใจสูงที่สุดคือแรงจูงใจ นักเรียนเลือกเรียนด้วยตนเอง รองลงมา แรงจูงใจบิดาแนะนำให้เรียน มารดาแนะนำให้เรียน เรียนตามคนส่วนมาก ครูแนะแนวแนะนำให้เรียน ผู้อุปการะแนะนำให้เรียน ครูประจำชั้นแนะนำให้เรียน เรียนตามเพื่อนและญาติสนิท และเรียนตามเพื่อนที่รักและชอบพอตามลำดับ

สมบัติ สุขสมบูรณ์ (2540, หน้า 420) ได้ศึกษาปัจจัยต่อความสนใจเลือกเรียนต่อสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพต่างกัน มีเหตุผลของปัจจัยต่อความสนใจเลือกเรียนต่อสายอาชีวศึกษา ด้านความสนใจ และความถนัด ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า ด้านความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านเกียรติยศชื่อเสียง และด้านเศรษฐกิจสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า มี บิดา มารดา ครู เพื่อน ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ความสนใจและความถนัด มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่อทั้งสายสามัญ สายอาชีพ และสถานศึกษาอื่น ๆ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

ปัญหาการตัดสินใจเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปัญหาที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อาศัยแนวความคิดที่ได้จากการศึกษาวิจัยของนักการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังที่ พรนิภา กันทรการ (2530, หน้า 18) ได้ศึกษาและกล่าวว่า ปัญหาเด็กไม่ได้เรียนต่อนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานได้พยายามศึกษาหาทางแก้ไขตลอดเวลา และพบว่า ปัญหาเศรษฐกิจและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง เป็นส่วนผลักดันที่สำคัญกับโอกาสในการศึกษาต่อ

ส่วน กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2527, หน้า 2 อ้างถึงใน พรนิภา กันทรการ, 2530, หน้า 18) สรุปสาเหตุที่นักเรียนไม่เรียนต่อไว้ว่า เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ผู้ปกครองที่มีฐานะยากจน ไม่สามารถส่งเสียให้บุตรหลายเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แม้ว่าบางโรงเรียนจะยกเว้นเงินค่าบำรุงการศึกษาตลอดจนให้ตำราเรียน และค่าอาหารกลางวันก็ตาม
 2. เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ การคมนาคมที่ไม่สะดวก และระยะทางไกล ทำให้ นักเรียนไม่สามารถเดินทางมาโรงเรียนได้
 3. ผู้ปกครองส่วนหนึ่งที่ไม่สนับสนุนส่งบุตรหลานให้เข้าเรียน เมื่อจบชั้นประถมปีที่ 4 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก็จะส่งไปทำงานในกรุงเทพมหานครหรือตามโรงงานอุตสาหกรรมในภาคอื่น ๆ นอกจากนี้ผู้ปกครองบางคนเห็นว่าไม่สามารถรับราชการได้ จึงไม่สนับสนุนให้เรียนต่อ
- จากการศึกษาปัญหาการตัดสินใจเรียนต่อ สรุปได้ว่าการที่นักเรียนประสบปัญหาการตัดสินใจเรียนต่อ เนื่องจากปัญหาด้านเศรษฐกิจและผู้ปกครองเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือการคมนาคมที่ไม่สะดวกในการเดินทางมาโรงเรียน

ความหมายของการตัดสินใจ

ความหมายของการตัดสินใจ บรอสส์ (Bross, 1953 อ้างถึงใน อรุณศรี ฤทธิ์, 2529, หน้า 4) ได้อธิบายเกี่ยวกับการตัดสินใจว่า ปัจจุบันพฤติกรรมการตัดสินใจได้ทวีความยุ่งยากมากขึ้น มิใช่แต่จะมี ทางเลือกมากมายให้ต้องตัดสินใจเท่านั้น แต่ยังมี ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมที่ขัดแย้งด้วย บุคคลสามารถได้รับการช่วยเหลือ 2 ประการคือ ประการแรก ในการตัดสินใจในเป้าหมายเฉพาะอย่างเรียกว่า ผลที่ได้ (Outcome) และประการที่สอง ในการพิจารณาทางเลือก

หลาย ๆ ทาง และซึ่งนำหน้ทางเลือกเหล่านั้นในส่วนที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะของเขาเอง เพื่อให้สามารถตัดสินใจ

มาร์รีเนอร์ (Marriner, n.d. อ้างถึงใน สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ, 2529, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า เป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการพิจารณาปัญหา การพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ การตัดสินใจเลือกทางเลือก การนำทางเลือกไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลในความหมายนี้ การตัดสินใจเป็นการเลือกหนทางปฏิบัติที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อตกลงใจ การตัดสินใจต้องอาศัยดุลยพินิจของผู้ตัดสินใจ หลังการตัดสินใจต้องมีการสั่งการเพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริง นอกจากนี้ การตัดสินใจยังเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การตัดสินใจย่อมเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ถ้าข้อมูลที่ได้มานั้นยังคลาดเคลื่อนไม่ทันสมัย

แพทเทอร์สัน (Patterson, 1980, p. 107) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจ หมายถึง การที่บุคคลเข้าไปสู่การเสี่ยง โดยมีการรวบรวมและประเมินข้อมูล มีทางเลือกหลายทางและมีสิ่งประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญอันนำไปสู่การตัดสินใจเลือก

ลีดา สอนศรี (2520, หน้า 342) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นกระบวนการที่พิจารณาทางเลือกต่าง ๆ แล้วตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติจากทางเลือกต่าง ๆ นั้น เพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว

วุฒิชัย จานงค์ (2523, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า เป็นกระบวนการเลือกในระหว่างทางเลือกต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนในอันที่จะเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาสำหรับนำไปปฏิบัติได้จริง

วิชัย ดันศิริ (2536, หน้า 60) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในพฤติกรรมมนุษย์

ภาวิต ประภาสิต (2537, หน้า 27) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจ คือ วิธีการที่สามารถใช้ควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่มีเป็นจำนวนมาก สามารถเรียนรู้วิธีจำแนกความแตกต่างขององค์ประกอบต่าง ๆ ของการตัดสินใจ และรู้ว่ากำลังอยู่ที่ไหน ในขั้นตอนไหนของการตัดสินใจ

จากความหมายการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล เลือกแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

องค์ประกอบที่สำคัญของการตัดสินใจมีดังนี้

1. การตัดสินใจต้องมีจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ

อย่างที่ต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. การตัดสินใจเป็นเรื่องของกระบวนการใช้ความคิด เป็นการให้เหตุผลและ ความพอใจเป็นเกณฑ์ในการประเมินทางเลือก

3. การตัดสินใจต้องมีทางเลือก และวิธีการเลือกที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ต้องมีมากกว่าหนึ่งทางเลือก

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกในระหว่างทางเลือกต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่เลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยพิจารณาเลือกทางเลือกที่สัมพันธ์กับลักษณะของตนเอง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

ทอลเบิร์ต (Tolbert, 1974 อ้างถึงใน สุภวดี บุญญวงศ์, 2528, หน้า 138 – 139) กล่าวว่า ทฤษฎีการตัดสินใจเป็นทฤษฎีที่แสดงถึงวงจรกระบวนการตัดสินใจ โดยเริ่มจากจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ และเมื่อบุคคลมีความประสงค์ที่ต้องการจะตัดสินใจ บุคคลนั้นก็ประสงค์จะได้รับข้อเสนอแนะ โดยเขาจะรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจของเขาต่อจากนั้นบุคคลก็จะพิจารณาข้อมูลที่ได้รับ และพยายามนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเลือกพิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือก สำหรับการทำนายผลอาจจะขึ้นอยู่กับความสำเร็จของประสบการณ์ในอดีตและระดับความปรารถนาของบุคคลนั้น ซึ่งการทำนายผลจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลที่รวบรวมได้และน้ำหนักในการคาดคะเนอย่างเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม
2. ลำดับขั้นของค่านิยม ในขั้นนี้บุคคลจะพิจารณาถึงผลที่ปรารถนา เขาจะเปรียบเทียบผลที่ได้รับกับลำดับขั้นของค่านิยม เช่นถ้าเขาเลือกวิชาชีพนี้อาจต้องการเงินเดือนมาก หรือคิดว่าเขาสามารถเรียนจบในสาขาวิชานี้ได้และจะมีโอกาสศึกษาต่อ เขาอาจจะมีคำถามว่า ค่านิยมสูงสุดของเขานั้นคืออะไร ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจเลือกของเขาเหมาะสมยิ่งขึ้น
3. การประเมินผลและการตัดสินใจเลือก ซึ่งเป็นผลจากการตัดสินใจได้ในครั้งนั้น โดยผลที่ได้รับเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและข้อมูล หรือการตัดสินใจที่จะสำรวจต่อไป โดยวางแผนสำรวจให้ได้ข้อมูลใหม่เพื่อการตัดสินใจครั้งต่อไป

วงจรกระบวนการตัดสินใจประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย บุคคลต้องการตัดสินใจเมื่อมีทางเลือกอย่างน้อย 2 ทาง
2. ข้อเสนอแนะ บุคคลจะต้องค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกนั้น ๆ
3. ความเป็นไปได้ โดยจะต้องค้นหาความเป็นไปได้ทั้งหมดของกิจกรรม

4. ความเป็นไปได้ของผลที่ได้รับ โดยจะต้องตรวจสอบลำดับความเป็นไปได้ในแต่ละทางเลือก

5. ความน่าจะเป็นของผลที่ได้รับ โดยการทำนายความน่าจะเป็นของแต่ละระดับ

6. คำนิยมโดยการประเมินความต้องการของบุคคลแต่ละระดับ

7. การประเมินโดยการประเมินความเหมาะสมและเลือกการตัดสินใจ

8. การตัดสินใจ มีการตัดสินใจเกิดขึ้นซึ่งอาจจะเป็น

8.1 การตัดสินใจสิ้นสุดลง

8.2 การค้นหาข้อสนเทศใหม่

ไซมอน (Simon, 1978, p. 241) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความมีเหตุมีผลในการตัดสินใจว่าในความเป็นจริง การตัดสินใจที่มีเหตุผลสมบูรณ์ที่สุดนั้นมักจะ ไม่เกิดขึ้น เนื่องจากการตัดสินใจมักมีข้อจำกัดในเรื่องความรู้ ความสามารถ ตลอดจนข้อจำกัดในการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในตัวของตัวตัดสินใจเป็นตัวแปรสำคัญ ที่จะทำให้การตัดสินใจเอนเอียงไปทางใดก็ได้ ไซมอนจึงมีความเห็นว่า การแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการบริหาร ไม่อาจหวังผลเลิศได้เสมอไป เหมือนกับการตัดสินใจแก้ปัญหาอื่น ๆ เหตุนี้การตัดสินใจจึงเกี่ยวกับการเลือกทางและปฏิบัติตามทางเลือกที่เห็นว่าน่าจะให้ผลเป็นที่น่าพอใจ เสียส่วนใหญ่

จากทฤษฎีการตัดสินใจของทอลเบิร์ตสรุปได้ว่า ความสามารถของมนุษย์ในการแก้ปัญหา นั้นมีน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างมีเหตุมีผล ฉะนั้นการตัดสินใจของบุคคลนั้นจะต้องอยู่ในสภาพที่มีข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ และไม่สามารถหาทางเลือก รวมทั้งไม่สามารถประเมินทางเลือกด้วยเหตุผล ด้วยเหตุนี้บุคคลจึงประเมินทางเลือกต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งที่น่าพอใจและยอมรับได้

ประเภทของการตัดสินใจ

ประเภทของการตัดสินใจและรูปแบบกลยุทธ์ของการตัดสินใจ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2528, หน้า 45) ได้แบ่งประเภทของการตัดสินใจดังนี้

1. การตัดสินใจที่ผลลัพธ์เป็นที่รู้แน่นอนชัด (decisions with certainty)

2. การตัดสินใจที่มีการเสี่ยงที่พอคำนวณได้ (decision with measured risks) ผลลัพธ์ใน

กรณีนี้จะไม่แน่นอนเหมือนในข้อแรก แต่พอจะคาดคะเนได้โดยใช้หลักความน่าจะเป็นไปได้ มาพิจารณาประกอบการตัดสินใจที่ผลลัพธ์ไม่เป็นที่รู้ (decisions with uncertainty) ในทางเลือกแต่ละทางนั้น ไม่สามารถคาดเดาผลลัพธ์ออกมาว่าจะเป็นอย่างไร นอกจากนี้ วิธีการตัดสินใจยังสามารถจัดออกเป็นกลยุทธ์ต่าง ๆ กันได้หลายรูปแบบ

จากการศึกษาประเภทการตัดสินใจสรุปได้ว่า การตัดสินใจนั้น ต้องทราบผลลัพธ์และมีการเสี่ยงที่พอจะคาดคะเนได้ มาประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจ

รูปแบบกลยุทธ์การตัดสินใจ

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2528, หน้า 45 อ้างอิงจาก Dinklage, 1977) ได้รวบรวมกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจออกเป็น 8 กลยุทธ์ ดังนี้

1. วางแผนอย่างรอบคอบ (planful)
2. ขากเย็นแสนเข็ญ (agonizing)
3. หุนหันพลันแล่น (impulsive)
4. ใช้ความรู้สึกบอก (intuitive)
5. ผัดผ่อน (delaying)
6. ตามดวง (fatalistic)
7. ตามเพื่อนหรือเสี่ยงส่วนใหญ่ (compliant)
8. ขาดพลังเพียงพอ (paralytic)

จากการตัดสินใจของคิงส์เลจเกี่ยวกับแบบกลยุทธ์การตัดสินใจนั้น พบว่าในจำนวน 8 กลยุทธ์ ที่กล่าวมาแล้ว กลยุทธ์ “การวางแผนอย่างรอบคอบ” เป็นวิธีการของการตัดสินใจที่ดีที่สุด สำหรับขั้นตอนในการใช้กลยุทธ์ “การวางแผนอย่างรอบคอบ” มีดังนี้

1. ขั้นตอนในการใช้กลยุทธ์การวางแผนอย่างรอบคอบ มี 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นระบุปัญหาว่าคืออะไร ในขั้นนี้บุคคลจะต้องทราบเสียก่อนว่าเขาต้องตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใดและต้องตระหนักว่าเขามีสิ่งที่จะต้องคิดและตัดสินใจ ขั้นนี้เป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าไม่ตระหนักว่าจะต้องคิดตัดสินใจแล้ว กระบวนการคิดหาทางก็จะไม่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นการรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การตัดสินใจทุกเรื่องจะต้องเกี่ยวข้องกับ การรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ข้อมูลที่บุคคลมีใช้ข้อมูลทั่ว ๆ ไป แต่ต้องเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจ ดังนั้นบุคคลจึงต้องรู้ศิลปะแห่งการเข้าใจว่า ข้อมูลอะไรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของเขา แหล่งข้อมูลจะได้มาจากไหนและจะได้ข้อมูลนั้นมาอย่างไร นอกจากนี้ข้อมูลบางชนิดจะได้มาจากภายนอก ส่วนข้อมูลบางชนิดจะต้องแสวงหาเองจากภายใน

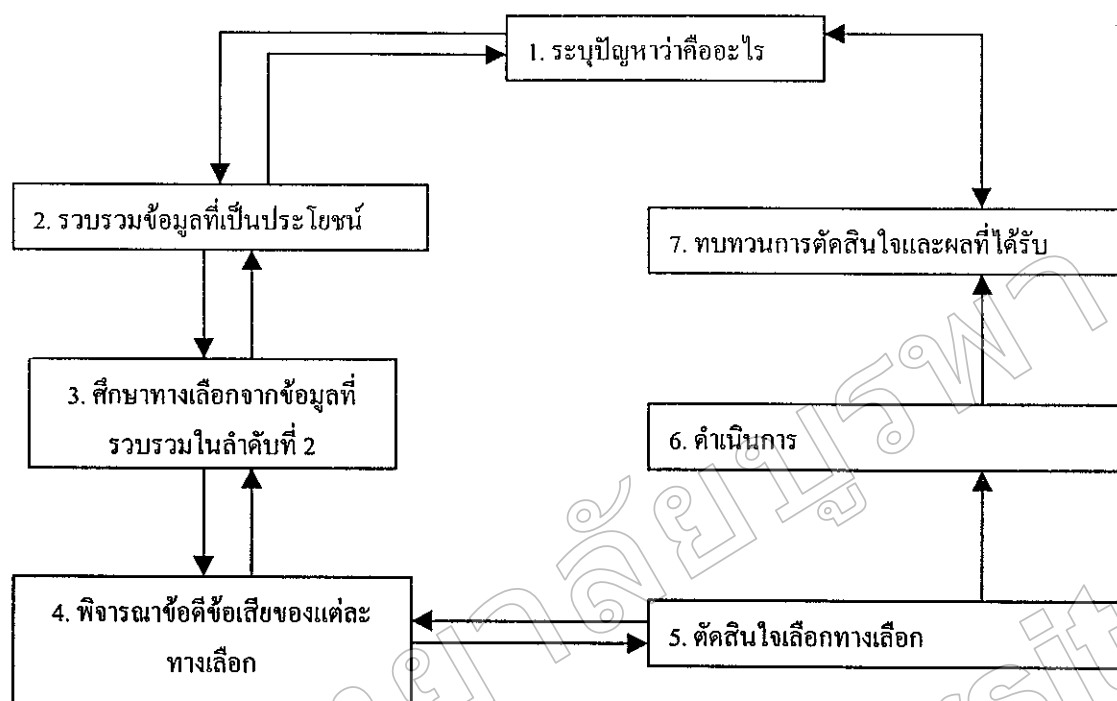
ขั้นที่ 3 ขั้นรู้จักทางเลือกที่มีอยู่ จากการรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ 2 อาจทำให้บุคคลเริ่มมองเห็นทางเลือกของเขาขึ้นมาได้บ้าง ถ้าทางเลือกมีไม่มากอาจจะขอให้เขาใช้ความคิดทางเลือกอื่นที่น่าจะเป็นไปได้ มาพิจารณาประกอบและเมื่อได้ทางเลือกพอสมควรแล้ว ก็ให้เขาเขียนทางเลือกเหล่านี้ลงในกระดาษ

ขั้นที่ 4 ขั้นการชั่งน้ำหนักตัวเลือกแต่ละตัว สำหรับขั้นนี้จะต้องให้บุคคลลองพิจารณาในแต่ละทางเลือกว่า มีผลดี ผลเสียอย่างไร ผลดีผลเสียในที่นี้หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเขาไม่ใช่ผลดีสำหรับบุคคลอื่น และให้บุคคลนำผลดีผลเสียในแต่ละตัวมาชั่งน้ำหนักดูว่า ตัวเลือกใดจะมีน้ำหนักดีกว่าตัวเลือกอื่น

ขั้นที่ 5 ขั้นการตัดสินใจเลือก ถ้าบุคคลใดทำขั้นที่ 4 เรียบร้อย เขาพร้อมที่จะตัดสินใจเลือกในการเลือกของเขาในขั้นนี้ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นจากอันดับของตัวเลือกที่ได้เขียนไว้ในขั้นที่ 4 นั้นเอง อย่างไรก็ตามเขาอาจเลือกได้มากกว่า 1 อันดับ ถ้าการเลือกนั้นเป็นความต้องการของเขา

ขั้นที่ 6 ขั้นการดำเนินการ เมื่อได้ตัดสินใจว่าจะทำอะไรเรียบร้อยแล้ว บุคคลก็พร้อมที่จะลงมือดำเนินการตามที่ได้ตัดสินใจไว้ในขั้นที่ 5

ขั้นที่ 7 ขั้นการทบทวนการตัดสินใจและผลที่ได้รับ เมื่อปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจไปแล้ว บุคคลจะพบว่าการตัดสินใจเลือกของเขา สามารถช่วยหรือไม่ในการแก้ปัญหาจากขั้นที่ 1 ถ้าพบว่าผลของการตัดสินใจได้ช่วยในการแก้ปัญหา เขาก็จะยึดอยู่กับการตัดสินใจนั้น แต่ถ้าปรากฏว่าไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้ ก็อาจจะต้องเริ่มกระบวนการใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยเริ่มจากขั้นที่ 2 หรือขั้นที่ 3 ทั้งนี้แล้วแต่ความจำเป็น



ภาพที่ 3 รูปแบบกลยุทธการตัดสินใจ โดยการวางแผนอย่างรอบคอบ (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2528, หน้า 45 อ้างอิงจาก Dinklage, 1977)

จากการศึกษารูปแบบกลยุทธการตัดสินใจ สรุปได้ว่า การวางแผนอย่างรอบคอบ เป็นกลยุทธที่ดีที่สุดในการตัดสินใจ

ทฤษฎีการตัดสินใจของเกอแลต (Gelatt's decision making theory) (Tolbert, 1974, pp. 65 – 87) เป็นทฤษฎีที่แสดงถึงวงจรกระบวนการตัดสินใจ โดยเริ่มจากจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์และเมื่อบุคคลมีความประสงค์ที่ต้องการจะตัดสินใจ บุคคลนั้นก็ประสงค์จะได้รับข้อเสนอแนะ โดยเขาจะรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจของเขา ต่อจากนั้นบุคคลก็จะพิจารณาข้อมูลที่ได้รับ และพยายามนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเลือกพิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือก สำหรับการทำนายผลอาจจะขึ้นอยู่กับความสำเร็จของประสบการณ์ในอดีตและระดับความปรารถนาของบุคคลนั้น ซึ่งการทำนายผลนี้จะมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใดจะขึ้นอยู่กับสิ่ง 2 ประการ คือ ข้อมูลที่รวบรวมได้ และน้ำหนักในการคาดคะเนอย่างเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ศุภาวี บุญญวงศ์ (2528, หน้า 138-139 อ้างถึงใน Tolbert, 1974) กล่าวถึงทฤษฎีการตัดสินใจของเกอแลตว่าเป็นทฤษฎีที่แสดงถึงวงจรกระบวนการตัดสินใจ มีลักษณะเป็นวัฏจักรตามธรรมชาติ แบ่งเป็นขั้น ๆ ได้ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายในการเลือกโดยกำหนดตัวเลือกตามความต้องการในการเลือกอาชีพ อาจมีหลายตัวเลือก หลายๆ อย่างก็ได้

2. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเลือกเหล่านั้น ถ้าหากเป็นตัวเลือกการศึกษาก็ควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัคร หลักสูตร จำนวนผู้เรียนที่สถานศึกษารับไว้ได้ และค่าใช้จ่าย เป็นต้น และเป็นการเลือกอาชีพก็ควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของตลาดแรงงาน คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ ศักยภาพที่ได้รับ รายได้ และการฝึกอบรมเพื่อเข้าสู่อาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้บุคคลต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตนเองอีกด้วย เป็นต้นว่า ความสนใจ ค่านิยม ความสามารถและทัศนคติ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพหรือการศึกษา ที่ได้รับการศึกษาที่ได้รวบรวมไว้แล้วนั้นมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เพื่อทำนายถึงความเป็นไปได้และผลที่เกิดขึ้นหลังจากการตัดสินใจเลือกแล้ว

4. ทำความกระจ่างแจ้งกับระบบค่านิยมของตน แล้วนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนให้มากที่สุด

5. ประเมินตัวเลือกทั้งหมดแล้วตัดสินใจแบบเด็ดขาด หรือแบบค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมอีก ถ้าเป็นการตัดสินใจแบบเด็ดขาด บุคคลก็จะประเมินถึงการทำนายผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจนั้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อความมั่นใจ และถ้าหากเป็นการตัดสินใจแบบค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม บุคคลก็จะกลับไปสู่ขั้นที่ 2 ใหม่

จากการศึกษาทฤษฎีการตัดสินใจของเกอแลตสรุปได้ว่า เป็นการตัดสินใจที่มีกระบวนการตัดสินใจเป็นขั้นตอน โดยอาศัยการกำหนดเป้าหมาย รวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์ เปรียบเทียบข้อมูล ทำความเข้าใจกับข้อมูลให้เข้ากับค่านิยมของตน และตัดสินใจเลือกในสิ่งที่เหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ

1. งานวิจัยต่างประเทศ

สตรอง (Strong, 1954, pp. 335-346) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความสนใจในอาชีพของคนทำงานผ่านไปแล้ว 20 ปี ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 86 มีความสอดคล้องกันในระหว่างความสนใจกับอาชีพที่ทำอยู่

เอ็ดดี้ (Eaddy, 1969, pp. 9-10) ได้ศึกษาวิจัยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนเกษตรกรรมในรัฐหลุยส์เซียน่า ในปี 1969 พบว่า บิดามารดามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุตรและมารดามีอิทธิพลอย่างมาก ในการตัดสินใจทางการศึกษาต่อของบุตร ระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเลือกอาชีพของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัว ความพึงพอใจ ความสามารถและค่าตอบแทน

ซัลลิแวน (Sullivan, 1976, p. 3430-A) ได้ศึกษาถึงผลการตัดสินใจของกลุ่มและบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางอาชีพ หลังจากการให้คำปรึกษาด้านอาชีพไปแล้ว กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัย จำนวน 128 คน ผลปรากฏว่า การฝึกตัดสินใจมีผลต่อพฤติกรรมทางอาชีพทั้งในกลุ่มที่ตัดสินใจโดยกลุ่ม และกลุ่มที่ตัดสินใจด้วยตนเอง

2. งานวิจัยในประเทศ

จันทิมา บุญวานิช (2509, หน้า 82) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเด็กนักเรียนชั้น ม.ศ. 3 จังหวัดเพชรบุรี พบว่าการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนนั้น จะตัดสินใจเลือกอาชีพโดยการปรึกษาบิดามารดาถึงร้อยละ 61 และตัดสินใจโดยอาศัยความสนใจของนักเรียนเองเพียงร้อยละ 27 เท่านั้น

ผกา บุญเรือง (2520, หน้า 61 – 64) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจเลือกอาชีพ พฤติกรรมทางอาชีพ และการควบคุมภายใน – ภายนอก ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีการตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างแท้จริง มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมทางอาชีพสูง

ณัฐวุฒิ เนาวประคิษฐ์ (2528, หน้า 75) ได้ศึกษาการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพประมง หลังจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพประมง ทั้งนี้เนื่องจากเพื่อนจะประกอบอาชีพประมงหลังจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ทำให้ตนเองตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพตามเพื่อน

จันทนา กาโหลทอง (2537, หน้า 52) ได้ศึกษาผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มด้านอาชีพที่มีต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์ จังหวัดสุโขทัย เลือกอาชีพดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมบัติ สุขสมบูรณ์ (2540, หน้า 420) ได้ศึกษาปัจจัยต่อความสนใจเลือกเรียนต่อสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีเหตุผลของปัจจัยต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อที่แตกต่างกัน ในด้านความสนใจและความถนัด ด้านความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านเกียรติยศชื่อเสียง และด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษางานวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศ พบว่า การตัดสินใจเรียนต่อได้รับอิทธิพล จากบิดา มารดา และเพื่อน และ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ความสนใจ ความถนัด ความต้องการของบุคคลที่แตกต่างกัน ก็ทำให้นักเรียนมีเหตุผลในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อต่างกัน